
AB VE ABD GÖÇ POLİTİKALARI ÇERÇEVESİNDE ULUSLARARASI GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ

Suna Gülfer IHLAMUR *Marmara Üniversitesi

Abstract

The main task of this article is to discuss the process of and the reasons for the construction of international migration as a security problem, i.e. the securitization of migration, in the post-Cold War era. After the end of the Cold War, the concept of security went through a redefinition process and a new security discourse emerged, which constructs security problems by emphasizing that we are facing new and different security challenges and risks. This article analyzes the process of securitization of migration within two migration policy-making contexts and in terms of the dominant discourses regarding migration within these contexts: within the US context that has the longest migration experience and that has been the main destination for the majority of migration flows after the end of the Cold War, and the EU context, the member states of which have turned into immigration countries in post-War era and are affected by intense migration flows in the Post-Cold War era. This analysis problematizes the securitization of international migration and addresses the necessity and possibility of removing the international migration out of the security framework and understanding it within the framework of transnational social transformations.

---

* Dr., Marmara Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Özet

Bu makale uluslararası göçün Soğuk Savaş sonrası dönemde bir güvenlik sorunu olarak inşası, bir diğer deyişle, güvenikleştirilmesi sürecini ve nedenlerini ele almaktadır. Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenlik kavramı yeniden tanımlanma sürecinden geçmiş ve iki-kutuplu dünya düzeninin sona erişiyile yeni ve farklı güvenlik sorunları ve riskleri ile karşı karşıya olduğumuzu vurgulayarak güvenlik sorunları inşa eden yeni bir güvenlik anlayışı geçerlilik kazanmıştır. Bu yeni güvenlik anlayışı ve söylemi uluslararası göçü de güvenikleştirilen olgulardan biri haline getirmektedir. Bu makale, göçün güvenikleştirilme sürecini, en uzun göç deneyimine sahip ve Soğuk Savaş sonrasında dünyanın en çok göç alan ülkesi olan ABD ile üye devletleri II. Dünya Savaşı sonrası göç ülkeleri haline gelen ve Soğuk Savaş sonrası dönemde göç akımlarından yoğun olarak etkilenen AB'nin göç politikaları ve bu bağlamlarda göçe ilişkin hakim söylemler çerçevesinde analiz etmektedir. Bu analiz uluslararası göçün güvenikleştirilmesini sorunsallaştırmakta ve uluslararası göçü güvenikleştirme çerçevesinden çıkararak ulus-ötesi sosyal dönüşümler çerçevesinde ele almanın gerekliliği ve imkânları üzerinde durmaktadır.

Giriş

Uluslararası göç yeni bir olgu olmasa da dünya üzerindeki etkilerinin hiçbir zaman bugünkü kadar görünür ve büyük olmadığını söylemek mümkündür. Uluslararası göç "modern dünyada toplumsal dönüşümü sağlayan bir güç" haline gelmiştir.¹ Göç ulusal ve uluslararası sınırlara ve dünyayı anlamlandırmak için kullandığımız kavramsal sınırlara meydan okuyan, insanları ayıran görünür ve görünmez sınırların doğallığını tartışmaya açarak toplumsal ilişkilerin ve mekanın yeniden tanımlanmasına imkan tanıyan bir süreçtir. Başka bir deyişle göç; kimliklerin, toplumların ve toplumsal ilişkilerin yeniden inşa edildiği hem bireysel hem de küresel bir deneyimdir.

Uluslararası göç bugün dünya üzerindeki her ülkeyi bir boyutuyla ilgilendiren küresel bir olgudur.² Göç hareketleri, ortaya çıktıktan sonra kendi kendini besleyerek sürekliliğini sağlayan bir mekanizmaya kavuşmakta; ulus-ötesi ağlar ve bağlantılar üzerinden ve yeni kimlik inşaları ve deneyimler aracılığıyla yeni ulus-ötesi alanların ortaya çıkmasını

¹ Stephen Castles ve Mark J. Miller, *Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, London: Macmillan Press, 1998, s.xiii.

² Stephen Castles, "International Migration at the Beginning of the Twenty-First Century: Global Trends and Issues", *ISSJ 165/2000 UNESCO*, 2000, s. 269.

da rol oynamaktadır. Göçün sınır aşan ve toplumları yeniden şekillendiren dinamizmi ulus-devletlerden kurulu uluslararası sistemin koyduğu sınırları ve bu sınırlarla belirlenmiş politik, ekonomik ve sosyo-kültürel düzeni doğrudan ve derinden etkilemektedir. Küreselleşme ve ulus-ötesi göç, süreçler, bağlantı ve ağlar ulus-devletlerin içinde yerleşik bulunduğu sosyal yapıyı değiştirir ve ulus-ötesileştirirken ve neo-liberalizm küresel sermayenin ulus-devletle kurduğu ilişkiyi dönüştürken hem ulus-devletin uluslararası siyasetteki ve sistemdeki merkezi rolü hem de uluslararası göçü devletlerarasındaki insan hareketliliği olarak tanımlayan ulus-devlet merkezli klasik göç anlatısı,³ dolayısıyla “metodolojik milliyetçilik”⁴, sorgulamaya açılmıştır.

Ancak uluslararası ilişkilere ilişkin bu dönüşümün ve tüm bu sorgulamaların uluslararası göç yazınında ulus-devlet merkezli yaklaşımın terkedilmesine yol açtığını söylemek mümkün değildir. Uluslararası göç yazınında devletlerin göç politikası önemli bir tema ve araştırma alanı olma özelliğini korumaktadır.⁵ Ulus-ötesi göçün sosyal değişimi tetiklemesi devletleri, göç politikalarını ve göç politika yazını savunmacı bir çizgiye çekerek göçün sınırlanması ve düzenlenmesi gereken bir “sorun” olarak tanımlanmasına yol açmıştır. Göç üzerine çalışan birçok araştırmacı ve akademisyen göçün sorun yaratan bir olgu olduğu varsayımından hareketle araştırmalarını yürütmektedir.⁶ Göç, hem göç gönderen hem de göç alan ülkelerde toplumları dönüştürücü bir etkide bulunmakta, diller, kültürler, etnik gruplar, uluslar ve devletler arasındaki sınırları aşındırmakta, bu haliyle mevcut kültürel gelenekler, ulusal kimlik ya da

³ Aristide R. Zolberg, “The Next Waves: Migration Theory for a Changing World”, *International Migration Review*, Cilt 23, No. 3, 1989, ss. 403-4.

⁴ Ulus-devleti merkeze alarak sosyal gerçekliği anlamaya ve açıklamaya çalışan sosyal bilimlerdeki egemen yaklaşımdır. Buna göre “toplum” ile “ulus” eş anlamlı olarak kullanılırken, toplumun sınırları ulus-devletin sınırlarıyla örtüştürülür. Bu yaklaşım sınır aşan olguları, bir inşa olan ulus-devleti sorgulamaya açtığı için bir sorun olarak tanımlar Bakınız: Ludiger Pries, “New Migration in Transnational Spaces” in Ludiger Pries (ed.) *Migration and Transnational Social Spaces*, Aldershot: Ashgate, 1999, ss. 16-7; William I. Robinson, “Beyond Nation-State Paradigms: Globalization, Sociology, and the Challenge of Transnational Studies”, *Sociological Forum*, Cilt 13, No. 4, 1998, s. 565; Ulrike Schuerkens, “Transnational Migrations and Social Transformations: A Theoretical Perspective”, *Current Sociology*, Cilt 53, No. 4, 2005, s. 550; Andreas Wimmer ve Nina Glick-Schiller, “Methodological Nationalism, the Social Sciences, and the Study of Migration: An Essay in Historical Epistemology”, *IMR*, Cilt 37, No. 3, 2003, s. 577.

⁵ Nina Glick Schiller, “A Global Perspective on Transnational Migration: Theorizing Migration without Methodological Nationalism”, Working Paper No.67, Centre on Migration, Policy and Society, University of Oxford, 2009, s.12.

⁶ Charles Hirschman, “Theories of International Migration and Immigration: A Preliminary Reconnaissance of Ideal Types” in Charles Hirshman, Josh DeWind ve Philip Kasinitz (eds.) *International Migration and the Remaking of America*, Russell: Sage Foundation, 1999, s. 121.

siyasal kurumları da etkileyerek ulus-devletin egemenlik alanını etkilemektedir. Böylece uluslararası göç, kontrolcü modern devletin otoritesini, ulus inşasında önemli rol oynayan ulusal mitleri ve homojenlik iddialarını ve vatandaşlık rejimlerini sorgulamaya açmakta ve böylece güvenleştirilme politikalarının hedefi haline gelmektedir. Göçü bir "sorun" olarak inşa eden söylem, sermayenin ve bilginin hareketliliğinin kutsandığı küreselleşme çağında insan hareketliliğinin engellenmesi ya da sınırlandırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu makale uluslararası göçün Soğuk Savaş sonrası dönemde bir güvenlik sorunu olarak inşası, bir diğer deyişle, güvenleştirilmesi süreci ve nedenleri üzerinde durmaktadır. Soğuk Savaş sonrası dönemde değişen güvenlik kavramı ve güvenleştirme sürecinin inşasının ele alınacağı birinci bölümden sonra uluslararası göçün güvenleştirilmesine ilişkin kısa bir değerlendirme yapılacaktır. Göçün güvenleştirilme süreci en uzun göç deneyimine sahip ve Soğuk Savaş sonrası dönemde de dünyanın en çok göç alan ülkesi olan ABD ile üye devletleri II. Dünya Savaşı sonrası göç ülkeleri haline gelen ve Soğuk Savaş sonrasında göç akımlarından yoğun olarak etkilenen AB örnekleri üzerinden tartışılacaktır. Son bölümde ise, uluslararası göçü güvenleştirme çerçevesinden çıkararak ulus-ötesi sosyal dönüşüm çerçevesi içerisinde anlamının gerekliliği ve bunun imkanları üzerinde durulacaktır.

Güvenlik Kavramının Yeniden Tanımlanması ve Güvenleştirilme Sorunsalı

Soğuk Savaş sonrası dönemde, iki-kutuplu dünya düzeninin sona erişiyile yeni ve farklı güvenlik sorunları ve riskleri ile karşı karşıya olduğumuzu vurgulayan yeni bir güvenlik anlayışı geçerlilik kazanmıştır. Soğuk Savaş döneminde geri plana itilen ya da bastırılan siyasal istikrarsızlık, ulus-ötesi suç örgütleri, çevre sorunları ve insan hakları ihlalleri "yumuşak güvenlik" sorunları olarak güvenliğe ilişkin güncel tartışmalarda ve düzenlemelerde daha geniş yer bulmaya başlamıştır. İdeolojik karşıtlıklar ve mücadeleler yerine etnik çatışmalar, nüfus hareketlilikleri, ekonomik krizler, politik ve toplumsal karışıklıklar gibi yayılabilen, sınırlandırılmayan ve nedenleri, etkileri ve sonuçları bakımından kolaylıkla sınıflandırılmayan olgu ve sorunlar güvenlik gündemini işgal etmeye başlamıştır. Bu gelişme, Soğuk Savaş döneminde devletin güvenlik alanında tek ve temel aktör ve güvenlik eyleminin tek referans nesne ve

öznesi olma durumunu sorunsallaştıran yeni bir dönemin başlangıcına işaret etmektedir.⁷

Tehditlerden muaf olmak ya da tehditlere karşı korunma güvencesi altında olmak olarak tanımlanabilecek olan güvenlik kavramı,⁸ Soğuk Savaş süresince hayatta kalma güdüsünden hareketle neo-realist kuram ve varsayımlara göre belirlenmiştir. Neo-realist perspektif politik-askeri ilişkiler ve çıkarların alanı olarak kabul edilen "yüksek politika"ya ve bu çerçevede ele aldığı güvenliğe öncelik atfetmiş ve bu alanı, ekonomik ve sosyal olgu ve ilişkileri ve sorunların barışçıl çözümünü esas alan "düşük politika" alanından ayırmıştır. Bu perspektife göre uluslararası güvenlik siyasal ve askeri güvenlik anlamında kullanılmış ve güvenliğin bu alanların dışında kalan boyutları geri planda bırakılmıştır.⁹ Güvenlik, devletlerin elde etmek için mücadele ettiği varoluşsal bir gereksinimdir.¹⁰ Sıfır toplamlı oyun olan uluslararası ilişkilerde bir devlet için daha fazla güvenliğin diğer bir devlet için daha az güvenlik anlamına gelmesi nedeniyle güvenlik arayışı ve mücadelesi sona ermeyecektir.¹¹

Soğuk Savaş düzenin sona erişiyile eski düzenin esas unsurlarından olan "kesinlik" yerini belirsizliğin tehdiide dönüştüğü bir güvenlik düzenine bırakmıştır.¹² Bu nedenle, Soğuk Savaş sonrası yeni bir düzen inşasına paralel olarak güvenliğin yeni tanımlarını yapma çabasının ortaya çıkması tesadüf değildir. Güvenlik kavramını yeniden düşünmek devlet merkezli olan ve askeri-politik boyutla bağlantılı klasik güvenlik kavramı ve algılarını sorgulamak resmin bütününe görmeyi ve güvenliğin farklı boyutları arasındaki bağımlılık ilişkisini daha iyi analiz edebilmeyi mümkün kılmaktadır.

Klasik güvenlik anlayışına ve yüksek-düşük politika ikiliğine önemli eleştiriler getiren Kopenhag Okulu güvenliği sektörel olarak tanımlamaktadır. Güvenlik; askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik olmak üzere beş bölüme ayrılır ve her bölümün referans nesne ya

⁷ Barry Buzan ve Barbara Allen Roberson, (1993) "Europe and the Middle East: Drifting Towards Societal Cold War" in Ole Waever, Barry Buzan, Morten Kelstrup ve Pierre Lemaitre (eds.) *Identity, Migration and the new Security Agenda in Europe*. London: Pinter Publishers, 1993, s. 134.

⁸ Simon Dalby, "Security, Modernity, Ecology: The Dilemmas of Post-Cold War Security Discourse", *Alternatives*, Cilt 17, 1992, s. 97.

⁹ A.g.e., s. 100.

¹⁰ David Baldwin, "The Concept of Security", *Review of International Studies*, Cilt 23, No. 1, 1997, s. 21.

¹¹ A.g.e., s. 22.

¹² Huysmans, Jef. "Security! What Do You Mean? From Concept to Thick Signifier", *European Journal of International Relations*, Cilt 4, No.2, 1998a, s. 240.

da nesnelere vardır. Askeri güvenlik devletin askeri gücü ve kapasitesi ile ilgilidir ve koruduğu referans nesnesi devlettir. Politik güvenlik "toplumsal düzenin örgütsel istikrarı" nı hedefler ve referans nesnesi devletin egemenliği ve ideolojisidir.¹³ Ekonomik güvenlik devletin gücü ve refahının teminatı olan kaynaklara erişimi sağlamayı amaçlar ve referans nesnesi rekabet ya da rekabet riskiyle karşı karşıya olan (çok-uluslu) şirketlerdir. Kimlik güvenliği olarak da adlandırılan toplumsal güvenlik dil, kültürel ve ulusal kimliğin korunmasını hedefler ve ulus ya da din gibi kolektif kimlikler bu güvenlik alanının referans nesnelere dir.¹⁴ Çevresel güvenlik ise insanlığın varoluşu ve gelişiminin bağlı olduğu çevresel kaynakların sürdürülebilirliğini hedefler; türlerin ve biyosferin varlığını sürdürmesi referans nesnesidir.¹⁵

"Sözel eylem" dil teorisinden esinlenen bu yeni güvenlik kuramı uyarınca güvenlik "belirli bir retoriksel yapı"¹⁶ olarak tanımlanabilir. Güvenlik alanı (gramatik olarak) yapılandırılmış bir alandır. "Varoluşsal tehdit", "dönüşü olmayan nokta" ve "muhtemel çıkış noktası" bu yapının belirli lehçeleridir. Varoluşsal tehditler veya zaafılar nesnel olarak varolmasına gerek olmaksızın sözel olarak var edilebilirler. Bir başka ifade ile, bir olgunun güvenliğe tehdit olarak tanımlanması ile güvenlik sorunu haline gelmesi mümkündür. Güvenlik göstereni dışsal bir gerçeklik olmaksızın neyin güvenlik olduğunu tanımlar ve performatif bir rol üstlenerek sosyal ilişkileri güvenlik ilişkileri olarak düzenler.¹⁷ Sözel-eylem kuramına göre söz eylemdir ve eyleme anlam veren bağlama bağlı olarak sözel-eylemin ahlaki, siyasi ve hukuki sonuçları olabilir. Sözün iletimi için yüz yüze bir iletişime gerek yoktur. Sözel-eylem kamusal söylem ve açıklamalar ve duyurularla da iletilebilir.¹⁸ Dolayısıyla, güvenlik sorunu haline getirme süreci öznel politik bir tercihtir ve bir toplumsal inşa sürecidir.¹⁹ Olağanüstü durumlar için olağanüstü önlemleri güvenlik retoriklerini kullanarak meşrulaştıran eylemler, siyasette gü-

¹³ Barry Buzan, Ole Waever ve Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998, s. 141.

¹⁴ A.g.e., s. 120.

¹⁵ Trine Flockhart, "Visions and Decisions: A New Security Order" in Trine Flockhart (der.) *From Vision to Reality: Implementing Europe's New Security Order*. Colorado, Westview Press, 1998, s. 8.

¹⁶ Jef Huysmans, "Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe", *European Journal of International Relations*, Cilt 4, No.4, 1998b, s. 500.

¹⁷ Huysmans, 1998a, s. 232.

¹⁸ A.g.e.

¹⁹ Michael C. Williams, "Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics", *International Studies Quarterly*, Cilt 47, 2003, s. 520.

venikleştirme prosedürünün kurumsallaşmasına ve güvenlik kara kutularının oluşumuna yol açar. Eldeki olgu ya da konuya aciliyet ve önem atfedilerek konu gündemde ön plana çıkarılabilir. Böylece normal siyasal süreçlerin by-pass edilmesi ve güvenlik öncelikli ve mevcut kuralların üzerinde bir işleyişe geçilmesi için uygun bir zemin hazırlanmış olur.²⁰

Güvenikleştirmede siyasal kurum ve aktörler çok önemli roller oynar. Güvenikleştirme sürecinde güvenlik sözsel eylemini gerçekleştiren ve varoluşları "meşru" ancak varoluşsal tehdit altında olan birim, kurum ya da topluluğa atıfla güvenikleştirici aktörler belirleyici rol oynar. Güvenikleştirme sürecinde aktif ve etkin olan aktörler sadece hükümetler, devlet bakanlıkları ve kurumları değildir. Sadece söylemsel alanı değil, görsel iletişimi de içeren tüm iletişim araç ve imkanlarını kullanan aktörler bu inşanın aktörleri olabilmektedirler. Dolayısıyla medya bu süreçte kilit rol oynamaktadır.²¹ Güvenlik pratikleri ile güvenli olanı tehlikeli olandan ayıran siyasal aktörler toplum adına bu pratikleri yerine getirirler. Kurumlar tehditleri yok etmek ya da kontrol altına almak ve düzenlemek suretiyle güvenlik ve düzeni sağlama rolleri gereği meşruiyet kazanır ve pozisyonlarını sağlamlaştırır.²² Ancak bu alandaki aktörlerin mutlak gücü yoktur. Referans nesnelere adına hareket eden güvenikleştirici aktörler tek başlarına bir konuyu güvenlik sorunu haline getiremezler. Bu pratiklerinin başarıya ulaşabilmesi için dinleyiciye ve onların kabul ve onayına ihtiyaçları vardır.²³

Bir olay ya da olgunun siyasal bir mesele haline gelmesi²⁴ konuyla ilgili aktörlerin olguya "yoğun" ilişkisine bağlıdır ve insanların "dost" ve "düşman" olarak ikiye bölünmesine yol açabilecek dini, ahlaki, ekonomik ya da toplumsal her olgu politik bir olguya dönüşme potansiyelini içinde taşır²⁵ ve dost/düşman bölünmesi varoluşsal bir boyuta taşındığı ölçüde politikleşir.²⁶ Bir olgunun güvenlik sorunu yarattığına ve tehdit ya da varoluşsal bir tehdit oluşturduğuna ve devletin bekâsı için belli

²⁰ Buzan, Waeaver ve de Wilde, 1998, s. 514.

²¹ Williams, 2003, s. 527.

²² Huysmans, 1998a, s. 244.

²³ Buzan, Waeaver ve de Wilde, 1998, s. 31; Williams, 2003, s. 523.

²⁴ Her konu güvenlik sorunu haline getirilmez; çünkü bu süreçte rol alan aktörlerin bazı temel verilere atıfla toplumsal anlamda etkili iddialar ortaya koyabilmesi ve hedef aldıkları kitleyi ikna edebilmesi gerekmektedir. Güvenliğe ilişkin bu iddiaları yapanların da rol ve statülerinin meşruiyetinin ve geçerliliğinin tanınması gereklidir. Dolayısıyla, güvenlik sorunu haline getirme süreci belli bir yapı izler ve izleyeceği yol tahmin edilebilir: Williams, 2003, s. 514.

²⁵ A.g.e., s. 515-6.

²⁶ A.g.e., s. 517.

kural ve yasaların gecici bir süre için ve "acil durum" ortadan kalkana dek ihlal edilebileceğine karar verebilen aktörler egemen aktörlerdir.

Güvenikleştirme sorunsalına göre toplumsal güvenlik inşasında tehdit altında olan "biz", yani "toplumsal kimlik"tir. "Biz" kendi kimliğini kendinden farklı olana atıfla inşa eder. Bu farklılık çatışma ya da düşmanca ilişkileri gerektirmez. Ancak güvenikleştirici söylem farklı olanı ötekileştirir. Böylece kimlik inşasında sadece "biz olmayan"a değil "bizi korkutan"a, "biz"in varlığına tehdit oluşturana da atıf yapılır. "Öteki"nin varlığı "biz"in kendini tanımlaması için gereklidir ve kimliğin sürdürülebilmesi için "öteki"ye ihtiyaç vardır. Tehdit yaratan "öteki"ye atıfla "biz"i birbirine bağlayan bağlar güçlendirilir ve "biz"in kimliği sürdürülür. "Biz"i oluşturan ve bir arada tutan değer ve özelliklere atıfla "biz"i ötekenden farklı kılan ve ayıran sınırlar çizilir. Bir diğer deyişle, söylemsel pratikler aracılığıyla "öteki" yeniden temsil edilerek ve yeniden üretilerek "biz" belirlenir. Farklılığın tehditleştirilmesi ile "biz"in varlığının ve kimliğinin tehdit altında olduğu algısı oluşur. Böylece bir kurgu olan kimlik korunması gereken bir referans nesnesi haline getirilirken,²⁷ "güvenli kimlik" bir çelişki haline gelir.²⁸ Güvenikleştirici toplumsal kimlik inşası çok boyutlu toplumsal kimliği tek boyuta indirgeme ya da bir boyutu tümü kapsayacak ya da bastırarak şekilde temsil etme ve öne çıkarma, dolayısıyla toplumun kimliğinin ne olduğunu belirleme hak ve yetkisini de kendinde görmektedir.²⁹ Bu inşada kötülüğün sorumluluğu "öteki"ye yüklenirken, bu kötülükle savaşmak "biz"in hakkı ve sorumluluğudur.³⁰

Güvenlik bir düzene ilişkin ahlaki-siyasal bir tercihin tezahürüdür ve sadece askeri güç hesabı ile ortaya çıkan tamamen nesnel bir olgu değildir.³¹ Bu nedenle güvenlik kavramını sorgulamak suretiyle nasıl bir siyasal düzenin güvenliğinin sağlandığını algılamak mümkündür. Günümüzde uluslararası siyaset hayatta kalmaya odaklı olduğundan toplumsal hayatı realist düzen anlayışı uyarınca örgütlemek için tehditler inşa edilir ve yeniden üretilir. Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan yeni

²⁷ Barry Buzan ve Ole Waever. "Slippery? Contradictory? Sociologically Untenable? The Copenhagen School Replies", *Review of International Studies*, Cilt 23, 1997, s. 243.

²⁸ Ole Waever, "European security Identities", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 34, No.1, 1996, s. 115.

²⁹ Williams, 2003, s. 519.

³⁰ David Campbell, "Violent Performances: Identity, Sovereignty, Responsibility" in Yosef Lapid and Fredrich Kratochwill (eds.) *The Return of Culture and Identity in IR Theory*, London: Boulder, 1997, s. 163.

³¹ Dalby, 1992, s. 107.

güvenlik gündemi ve referans nesnelere de yeni güvenlik kompleksini daha fazla güvenleştirmeye açık hale getirmiştir. Soğuk Savaş'ın sona erişile birlikte uluslararası göç de güvenleştiren olgulardan biri haline gelmiştir.

Uluslararası Göçün Güvenleştirmesi

Uluslararası göç yüzyıllardır süregelen bir olgudur. Özellikle son iki yüzyılda hız ve kitlesel bir nitelik kazanmış, 1960'lı yıllardan itibaren ise görülmemiş ölçüde artış göstermiş ve yaygınlaşmıştır.³² Öyle ki Castles ve Miller³³ göçler çağında yaşadığımızı belirtmektedirler. Ancak günümüzde kitlesel göç güvenleştirmeye ve göçü kısıtlayan bir politika ortamında gelişmektedir. I. Dünya Savaşı öncesi dönemde göçü sınırlayan vize, kota, sığınmacı statüsü, yeşil kart gibi uygulamalar henüz yaygınlaşmamışken ve insan kaçakçılığı ya da güvenlik kaygılarının uluslararası göçle bir arada ele alınması söz konusu değilken, II. Dünya Savaşı sonrası göç giderek daha fazla sınırlamalara ve güvenleştirmeye maruz kalmaktadır.³⁴

1980'lerden sonra OECD ülkeleri geliştirmekte olan ülkelere göçü engelleme yönünde politikalar uygulamaya başlamışlardır.³⁵ Göç ve sığınma konuları, toplumsal uyum ve çok-kültürlülük 90'lı yıllardan itibaren göç alan devletlerin gündeminde daha fazla yer bulmaya başlamıştır.³⁶ Sınır kontrolleri ile giriş çıkışları sınırlama ya da sorunun temel nedenlerine inerek göçle mücadele etme yaklaşımları, göçü göç alan ülke perspektifinden gören ve bir sorun olarak inşa eden sürecin sonucudur.³⁷ Bunun en temel nedeni Soğuk Savaş döneminde iki blok arasındaki zımnî anlaşmanın sona ermesidir. Batı Bloğu ülkeleri komünist rejimlerden (az sayıda) kaçabilenlere sığınma hakkı verirken, Sovyet Bloğu göçü durdurmak için katı uygulamalar ve cezalarla önlem almaktaydı.³⁸ Ayrıca Batı Bloğu kendisine sığınanları Sovyet rejimini eleştirmek için bir propaganda malzemesi olarak kullanmaktaydı. Ancak Soğuk Savaş'ın

³² Timothy J. Hatton ve Jeffrey G. Williamson, *Global Migration and the World Economy: Two Centuries of Policy and Performance*, Cambridge: The MIT Press, 2008, ss. 1-2.

³³ Castles ve Miller, 1998.

³⁴ A.g.e., s. 3.

³⁵ S. Douglas Massey, "International Migration at the Dawn of the Twenty-First Century: The Role of the State", *Population and Development Review*, Cilt 25, No. 2, 1999, s. 310.

³⁶ Gail Lewis ve Sarah Neal, "Introduction: Contemporary Political Contexts, Changing Terrains and Revisited Discourses", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 28, No. 3, 2005, s. 423.

³⁷ Stephen Castles, "Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective," Paper Presented at the Conference on Theories of Migration and Social Change, Oxford, 1-3 Temmuz 2008, s. 2.

³⁸ Massey, 1999, s. 311.

sona ermesi ve seyahat özgürlüğü üzerindeki sınırlamaların kalkması bu anlaşmayı sona erdirdi ve Batı demokrasileri hızla artan göç akımları ve mültecilik başvuruları ile karşı karşıya kaldı. Böylece göçü sınırlama ve kontrol yükümlülüğü de eski Doğu Bloğu ülkelerinden göç alan ülkelere devredilmekteydi.³⁹

Soğuk Savaş'ın sona ermesini takiben yaşanan nüfus hareketliliği 1990'lı yıllarda Batı demokrasilerinin karşılaştığı bir "güvenlik sorunu" statüsüne ulaşmıştır.⁴⁰ Soğuk Savaş sırasında yüksek-düşük politika ayırımının 90'lı yıllardaki değişimine paralel olarak, uluslararası göç Soğuk Savaş sonrası "uluslararası yüksek politika"nın bir parçası olmuştur. Göçün statüsündeki bu değişim göç alan devletlerin göçü düzenlemeye ilişkin müdahalelerini meşrulaştırmak için kullanılmıştır. Soğuk Savaş'ın sona erişiyile iki kutuplu dost-düşman ilişkisi üzerinden işleyen güvenleştirme yerini tek kutuplu "kozmoz-kaos" ikiliğine bırakmıştır. Avrupa bağlamında NATO ve AB güvenlik, istikrar ve refahın hüküm sürdüğü "kozmoz"u temsil ederken, Doğu Avrupa ve eski Sovyet Cumhuriyetleri "kaos"u temsil eder.⁴¹ NATO ve AB genişlemesi kozmozun kaotik Doğu Avrupa'ya doğru genişleyerek bu alana istikrar getirme girişimi olarak görülebilir. ABD bağlamında ise bu kendisine karşı oluşabilecek tehditleri önceden ortadan kaldırmayı meşrulaştıracak bir boyut kazanır. Latin Amerika göçü karşısında, ABD müreffeh kozmoz, Latin Amerika ise kaosu temsil eder.

1990'lı yıllardan itibaren uluslararası arena ve göç politikalarındaki değişime paralel olarak göç politikalarına ilişkin akademik çalışmalar ve yazın önemli ölçüde gelişme kaydetmiştir. Göç yazınının oluşmaya başladığı 19.yüzyılın son dönemlerinde sınırların göç üzerindeki etkisine değinilmezken, yüzyılın son çeyreğinde akademya ve göç yazını sınır kontrollerinin, dolayısıyla ulus-devletlerin, göç süreci üzerindeki etki ve rollerine daha çok önem atfetmeye başlamıştır.⁴² Göç politikalarına artan ilgi ve bu alanda yapılan akademik çalışmalar, göç çalışmaları alanında göç politikaları alt çalışma alanının ortaya çıkmasına öncülük etmiştir.⁴³

³⁹ Aristide R. Zolberg, "Managing a World on the Move", *Population and Development Review*, Cilt 32, 2006, s. 238.

⁴⁰ A.g.e., s. 234.

⁴¹ Ola Tunander, "Post-Cold War Europe: A Synthesis of a Bipolar Friend-Foe Structure and a Hierarchic Cosmos-Chaos Structure?" in Ola Tunander, Pavel Baev ve Victoria Ingrid Einagel (der.) *Geopolitics in Post-Wall Europe: Security, Territory and Identity*. London: Sage Publications, 1997, s. 18.

⁴² Zolberg, 1989, s. 405.

⁴³ Giuseppe Sciortino, "Toward a Political Sociology of Entry Policies: Conceptual Problems and Theoretical Proposals", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Cilt 26, No. 2, 2000, s. 213.

Bunda, aynı yıllarda Avrupa'da göç ve sığınmanın kontrol altına alınması ve göçmenlerin Avrupa toplumlarına entegre olması gibi konuların, seçim kampanyalarının, kamusal tartışmaların ve AB'nin gündeminde merkeze oturmasının da etkisi büyüktür.⁴⁴ 90'lı yıllara dek göç uluslararası ilişkiler disiplini ve özellikle de güvenlik çalışmaları açısından çalışılan ve önem atfedilen temalar arasında değilken, Soğuk Savaş ve 11 Eylül sonrası dönemde ise uluslararası göç güvenlikle bağlantılı olarak çalışılmaya başlanmıştır.⁴⁵ 11 Eylül sonrasında başlayan "terörle mücadele" göç ve sığınma konularının güvenlikleştirmesini meşrulaştırırken,⁴⁶ göç literatüründe göçün kontrol edilebilirliğini esas alan çalışmalar önemli ölçüde artmıştır.⁴⁷

Göç politikaları üzerine akademik yazının odaklandığı ana konu kontrol ve ulus-devletin göçe ilişkin giriş-çıkış kurallarının belirlenmesi ve uygulanmasındaki rolüdür.⁴⁸ Ana çerçeve olan göçün "kontrol"ü bağlamında uluslararası göçün devletler arası ilişkilere, devlet egemenlik alanı ve güvenliğine etkisi incelenir. Uluslararası göçe ilişkin düzenlemeler bir iç mesele ve ulusal egemenlik sorunu olarak ele alınır. Göç politikaları üzerine akademik yazın yoğunluklu olarak göç alan ülkelerin politika ve beklentilerine ağırlık vermektedir.⁴⁹ Buna göre devletlerin toplumsal bütünlüğünü ve egemenliğini koruma hakları vardır ve ulus-devletler göçe ulusal çıkarlar doğrultusunda düzenlenmesi gereken bir olgu olarak yaklaşmaktadırlar.⁵⁰ Sınır kontrolleri ve güvenliği esas alan göç politikalarının ve göçün sınırlandırılmasının, ulus-devletin tehditler karşısında kendini savunma hakkından kaynaklandığı savunulmakta-

⁴⁴ Gallya Lahav ve Virginie Guiraudon, "Actors and Venues in Immigration Control: Closing the Gap between Political Demands and Policy Outcomes", *West European Politics*, Cilt 29, No.2, 2006, s. 201.

⁴⁵ *A.g.e.*, s. 202.

⁴⁶ Joanna Apap ve Sergio Carrera, "Towards a Proactive Immigration Policy for the EU?", CEPS Working Document No. 198, 2003, s. 42; Lars V. Pedersen, "Civil Liberties under Threat: The EU's 'Fight against Terrorism' After September 11", *TEAM Working Paper*, No. 4, 2002.

⁴⁷ Lahav ve Guiraudon, 2006, s. 203.

⁴⁸ James F. Hollifield, "The Politics of International Migration: How Can We 'Bring the State Back In?'" in Caroline B. Brettell ve James F. Hollifield (der.) *Migration Theory: Talking Across Disciplines*, New York: Routledge, 2000, s. 137.

⁴⁹ Hollifield, 2000: 173; Massey, 1999: 303, 307.

⁵⁰ James F. Hollifield, "Migration and International Relations: Cooperation and Control in the European Community", *International Migration Review*, Cilt 26, No.2, 1992, ss. 568-9; Myron Weiner, "On International Migration and International Relations", *Population and Development Review*, Cilt 11, No. 3, 1985, s. 442.

dır.⁵¹ Ayrıca devletler yabancı göçmen işçilerin ülkeye göç etmesi ya da vatandaşlarının ülke dışına göç etmesinin emek piyasası, eğitim, sağlık ve iskân politikaları ve yaşam koşulları üzerindeki etkisini kontrol altına almayı ve yönetmeyi amaçlamaktadırlar.⁵² Göç gönderen ülke açısından da vatandaşlarının ülke dışına göç etmesinin devlet egemenliğiyle ilgili sorunlar yaratabilmesi mümkündür. Göç gönderen ülke açısından ülke dışına göç, vatandaşları üzerindeki kontrol yetkisini zayıflatabileceği ve vatandaşlarının yurt dışında edineceği kaynak ve deneyimleri ülkelerine taşıyarak değişimlere yol açabilecekleri endişesinden dolayı sakıncalı görülür.⁵³ Uluslararası göç süreci başladıktan sonra kendi dinamiklerini ve ağlarını yaratarak sürer ve bu süreç hem göç gönderen hem de göç alan ülkeyi aşan ulus-ötesi bir nitelik taşır. Dolayısıyla, her iki taraf için de sınır kontrolü açısından "sıkıntılar" yaratır.⁵⁴

Ulus-ötesi göç devletleri ayıran ulusal sınırların yanı sıra devletlerin içlerindeki yerli ve yabancıyı, vatandaş olanı ve olmayanı ayıran politik sınırlarla da doğrudan ilgilidir.⁵⁵ Dolayısıyla, ulus-ötesi göç sadece ulus-devletlerin sınırlarını değil, vatandaşlık ve sosyal vatandaşlık rejimi ve aidiyet ve kimlik kategorilerinin de sınırlarını sorgulamaya açar.⁵⁶ Ulus-devlet kendini yeniden üreten bir toplum mitine dayandığı için göç bu dengeyi bozan bir unsur olarak görülür.⁵⁷ Göç, ulusal ve kültürel homojenlik iddiasını sorgulamaya açan bir olgudur. Farklı olan ve asimile/entegre ol(a)mayan göçmenin homojen olduğu iddia edilen ev sahibi ülkenin ulusal-toplumsal-kültürel kimliğini tehdit ettiği savunulmaktadır.⁵⁸ Ulus-ötesi göç ile ortaya çıkan çifte vatandaşlık olgusu ya da göçmenin her iki ülkeye de bağlılık ve aidiyet duyması ulusa sadakat ve

⁵¹ Theodara Kostakopolou, "The 'Protective Union': Change and Continuity in Migration Law and Policy in Post-Amsterdam Europe", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 38, No. 3, 2000, s.506.

⁵² Christopher Mitchell, "International Migration: International Relations and Foreign Policy", *International Migration Review*, Cilt 23, No. 3, 1989, s. 683.

⁵³ Roger Waldinger ve David Fitzgerald. (2004) "Transnationalism in Question", *AJS*, Cilt 109, No. 5, 2004, s. 1183.

⁵⁴ *A.g.e.*, s. 1184.

⁵⁵ Debra L. DeLaet, et al. "From Rights to Security? U.S. Immigration Policy in an "Age of Terror", Paper Presented at the Annual Meeting of the American Political Science Association in Chicago, IL 28 Ağustos-2 Eylül 2007, s.2.

⁵⁶ Zolberg, 2006, s. 226.

⁵⁷ 19. yüzyılın başında ABD Avrupalıları kendine çekmeye ve göçe teşvik etmeye çalışarak ulus-devlet normu açısından bir tehdit oluşturmuştur. Avrupa devletleri vatandaşlarının göçünü ülkeden çıkışa sınırlamalar getirmekte bulmuştur: Zolberg, 2006, s. 223.

⁵⁸ Jef Huysmans, "The European Union and the Securitization of Migration", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 38, No.5, 2000, s. 765.

bağlılık ilkesiyle çeliştiği düşünülerek göçmene yönelik kuşkuları artırmaktadır.⁵⁹ Bu nedenle, göçün güvenleştirilmesi bağlamında çok-kültürlülük toplumsal çözülme ile ilintilendirilmekte,⁶⁰ göçmenlerin entegrasyonu konusunda ortaya çıkan sorunlar göçün ulusal toplumsal birlik ve bütünlüğe tehdit oluşturduğu savını güçlendirmek için kullanılmaktadır.

Göçmenlerin emek piyasasında rekabet ve sistem açısından mali yük yarattıkları fikri ve göçmenlere ilişkin kültürel önyargılar göçmen karşıtlığını belirleyen ve besleyen temel unsurlardır ve göçü kısıtlayan politikaların oluşmasında da etkileri vardır.⁶¹ Yeni gelenlerin, mevcut sisteme entegrasyonu konusunda ciddi şüpheler taşıyan Batılı siyasal parti liderlerinin yanısıra, düzensiz işgücünün kendilerinin maaşlarını, dolayısıyla yaşam standartlarını, aşağı çekeceğinden endişe eden emekçiler ve göçü toplumsal, kültürel ve Batı'yı Batı yapan değerlere tehdit olarak gören Avrupa ve ABD vatandaşları arasında yabancı ve göçmenlere karşı düşmanlık ve ırkçı tutum artmakta ve özellikle Avrupa'da göçmen karşıtı aşırı sağ parti ve hareketler yükselmektedir.⁶² Düzensiz göçmenlerin yasal düzenlemelerle düzenli hale getirilmesi de toplum içindeki "yabancı" unsuru çevreleyerek içerme çabasının bir ürünü olarak görülebilir.⁶³ Göçmene yönelik önyargılardan yola çıkarak bazı hükümetler ya da siyasal parti ve hareketler ekonomik kriz dönemlerinde krizden doğan sıkıntı ve sorunların sorumluluğunu göçmen işçilere yükleyerek göç olgusunu bir politik ve kamusal sorun haline getirmektedirler.⁶⁴ Göçmenlerin dışlanması iki boyutta sürmektedir; göçmenlerin sosyal sistemden dışlanması ve göçmenlerin haklar sisteminden dışlanma-

⁵⁹ Waldinger ve Fitzgerald, 2004, s. 1184.

⁶⁰ Huysmans, 2000, s. 757. Her ne kadar çok-kültürlülük göçün güvenleştirilmesine karşı bir söylem olsa da çok-kültürlülük politikaları göçmenleri sadece kültürel kimlik içerisine sıkıştıran indirgemeci politikalar olma riskini taşımaktadır. Çok-kültürlülük ulus-devleti esas aldığı için "biz" ve "onlar", "yerli" ve "yabancı" ayrımlarının ötesine gidememiştir. Dolayısıyla, toplumsal entegrasyonu ve kültürel çoğulculuğu sağlamak yerine buna engel olan bir yaklaşıma da dönüşebilmektedir: Lewis ve Neal, 2005, s. 432. Ayrıca bu durum siyasallaşmış bir meseleyi kültürel farklılık bağlamına indirgeyen bir tartışmanın ortaya çıkmasına ve bu durumu başarıyla kullanan Avrupalı sağ partiler tarafından kendi argümanlarını kuvvetlendirmek amacıyla kullanılmasına olanak tanımaktadır: Huysmans, 2000, s. 767. Bu nedenlerle çok-kültürlülük politikaları kültürler-arasılık yaklaşımını benimseyenler tarafından eleştirilmektedir.

⁶¹ Hatton and Williamson, 2008, s. 341.

⁶² Fransa'da Le Pen, Avusturya'da Jörg Haider, Hollanda'da Pim Fortuyn, Avustralya'da Pauline Hanson, ABD'de Pat Buchanan, İtalya'da Umberto Bossi'nin liderliğindeki sağ partiler ve hareketler göçün ve göçmenin tehdit olarak inşasında önemli roller üstlenmişlerdir.

⁶³ Levent Soysal, "Labour to Culture: Writing Turkish Migration to Europe", *South Atlantic Quarterly*, Cilt 102, No. 2/3, 2003, s. 499.

⁶⁴ Massey, 1999, s. 313.

sı.⁶⁵ Bireysel önyargı ya da algılarla ilintili göçmen karşıtı tutum önemli olmakla birlikte göçmenlerin dışlanmasında daha etkili olan iki önemli unsur ekonomik koşullar ve göçmen grubunun büyüklüğüdür. Göçmenlerin sayısının artışı kaynakları paylaşacak rakiplerin artışı olarak yorumlanabilir ve bu göçmene ilişkin farklı korkularla birleşerek dışlamaya dönüşebilir. Ekonomik koşullar ise bu rekabet hissini ve tehdit algılamasını azaltıcı ya da artırıcı rol oynayabilirler. Ekonomik koşulların kötüleşmesi dışlayıcı tutum ve yaklaşımları güçlendirebilir.⁶⁶ Bugün küresel mali ve ekonomik kriz sonucu resesyona giren Avrupa ekonomileri açısından göçmenler, özellikle de alt gelir grupları tarafından, haksız rekabet yaratan ve ülke hizmet ve kaynaklarından haksız bir şekilde pay alan “yabancı unsurlar” olarak görülmektedirler.

Uluslararası göçün güvenlikleştirilmesinde “yasadışı” göç olgusu önemli bir yere sahiptir. Düzensiz göçün “yasadışı” olarak tanımlanması ulus-devletlerin seçimidir ve ulus-devletin egemenliğinin göçmenliği kategorize etme ve kendi tanımlarını bu kategorilere empoze etmesinin sonucudur.⁶⁷ Avrupa ve ABD’de düzensiz göç olgusunun güvenlikleştirilmesi nedeniyle düzensiz göçmenler sayılarından daha fazla gündemde kendilerine yer bulmaktadırlar. Düzensiz göç akımlarının artışı ve bunun bir kriz ve güvenlik zaafı yarattığını savunan söylem de göç konusunu hem basın hem de akademyanın gündemine taşımıştır. Uluslararası düzensiz göçün göç gönderen ülkelerdeki yoksulluk ve iş imkanlarının azlığı ve endüstrileşmiş ülkelerdeki işgücü açığının göçmen emeğine ihtiyaç doğurması nedenleri ile ortaya çıktığı görüşü egemen hale gelmiştir.⁶⁸ Göçü bir sorun olarak inşa eden kalkınma literatüründe de kalkınma ile göçün azalacağı ve “yasadışı” göç sorununun çözüleceği varsayılır.⁶⁹ Bakewell bu yaklaşımı “yerleşiklerin önyargısı”⁷⁰ olarak adlandırmaktadır. Bu yaklaşıma göre; mülksüzlerin varsıl ülkelere göçü düzen ve istikrara tehdit oluşturduğu için mülksüzler evlerinde tutulmalı-

⁶⁵ Anastasia Gorodzeisky ve Moshe Semyonov, “Terms of Exclusion: Public Views Towards Admissions and Allocation of Rights to Immigrants in European Countries”, *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 32, No.3, 2009, s. 402.

⁶⁶ A.g.e., s. 404.

⁶⁷ Adrian Favell, “Rebooting Migration Theory: Interdisciplinarity, Globality and Postdisciplinarity in Migration Studies” in Caroline B. Brettell ve James Hollifield (der.) *Migration Theory: Talking Across Disciplines*, New York: Routledge, 2007, s. 272.

⁶⁸ Oliver Bakewell, “Keeping them in their place: the ambivalent relationship between development and Migration in Africa”, IMI Working Paper 8, Oxford: International Migration Institute, 2007, s. 12.

⁶⁹ A.g.e., s. 11.

⁷⁰ A.g.e., s. 2.

dır. Eğer mülksüzlerin emeğine ihtiyaç varsa bu döngüsel göç ve mevsimlik işçi göçüyle karşılanabilir.⁷¹ Ayrıca kalkınmamışlık, yoksulluk ve sefaletin hüküm sürdüğü ülkelerin göçe kaynaklık ettiği ve çözümün bu ülkelerdeki süreçlere daha fazla müdahil olunarak ve kalkınma çabalarına destek verilerek çözülebileceğini savunan argümanla kalkınma yardımı adı altında müdahalecilik meşrulaştırılır.⁷²

Bu durum "çözüm"ün kaynak ülkelerin hedef ve beklentilerinden çok (neo)liberal ölçütler uyarınca ve müdahil ülkelerin çıkarları doğrultusunda gerçekleşmesi sonucunu doğurur. Batılı demokrasilerin göçe kaynaklık eden "gelişmekte olan" ülkelere yaklaşımında savunduğu ticaretin önündeki engellerin kaldırılması, özelleştirme, yapısal değişim ve kalkınma programları genellikle tek taraflı işlemekte ve bu durum "gelişmekte olan" ülkelerin daha fazla yoksullaşması sonucunu doğurabilmektedir. "Gelişmiş" ülkelerin ticaretin önünde yarattıkları engeller "gelişmekte olan" ülkeler açısından çok ciddi düzeyde maddi bir maliyet yaratmaktadır. AB üyesi ülkeler ticaretin serbestleştirilmesi söylemini kullanarak "gelişmekte olan" ülkelerin mal ve hizmet piyasalarına giriş serbestisine sahipken, bu ülke menşei malların Batı pazarlarına girişlerinde ciddi engellemeler bulunmaktadır. Bozulan ekonomik ve sosyal dengeler ülke dışına göçü tetikleyebilmektedir.

Massey göçün ortaya çıkış nedenini ekonomik kalkınmamışlık ve dolayısıyla yoksulluk düzeyi ile açıklama çabasına karşı çıkararak, göçü ortaya çıkaran nedenin kalkınma olduğunu belirtmektedir. Göç "III. Dünya"daki "hızlı" nüfus artışının sonucu olmaktan çok uluslararası arenada etkin ülke ve güçlerin politika ve çıkarlarının ya da çıkar çatışmalarının sonucu ortaya çıkabilmektedir.⁷³ Amartya Sen'in "dünya nüfus problemi" olarak adlandırdığı nüfus artışını sorun olarak inşa eden yaklaşımların önemli endişelerinden biri de dünya nüfus dağılımının bölgesel olarak dağılımı ve yoğunlaşmasına ilişkindir.⁷⁴ Göç alan Batı ülkeleri "III. Dünya ülkeleri"ndeki hızlı nüfus artışının kendilerine göç olarak yansımından endişe etmektedirler. Ancak Amartya Sen nüfus artışının göçe neden olan en temel faktör olduğunu iddia eden yaklaşımları eleştirerek, Kuzey ve Güney arasında artan göç hareketlerinin dünyanın ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ile küçülmesi, emek

⁷¹ Castles, 2008, ss. 2-3.

⁷² Bakewell, 2007, s. 18.

⁷³ Massey, 1999, s. 304.

⁷⁴ Amartya Sen, "Population: Delusion and Reality", 22 Eylül 1994, s.1
http://www.uwmc.uwc.edu/geography/malthus/sen_NYR.htm

hareketliliği önündeki politik engellerin devam etmesine rağmen ekonomik engellerin azalması ve küresel kapitalizmin etki alanı ve gücündeki artışla ilintilendirilebileceğini söylemektedir.⁷⁵ Ayrıca düzensiz göçün sürmesi devletlerin bu göç karşısında çaresizliği ve göçü durdurma konusundaki yetersizliklerinin sonucu değildir. Batı ekonomilerinin göçmen emeğine ihtiyacı vardır. Ancak kamuoyu baskısı nedeniyle bunun göçmen işçi alımı anlaşma ve politikalarına dönüşmesi zordur.⁷⁶

Zolberg'in de belirttiği üzere, mülteci ve zorunlu göç akımları hızlı nüfus artışı sonucu olarak değil, çatışma, savaş ve bunlara bağlı sorunlar nedeniyle ortaya çıkabilmektedir.⁷⁷ Gelişmiş kapitalist ülkeler kendi yatırımlarını koruma altına almak, ham madde pazarlarına sorunsuz ulaşabilmek adına uluslararası güvenliği "sağlayan" dış politika araçları ya da askeri müdahaleleri ile yeni göç gönderen alanlar ya da ülkelerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedirler. Göç kontrolünün sınır ötesine taşınmasında en son safha İtalya'nın Libya ile yaptığı anlaşma dahilinde sığınmacı ve düzensiz göçmenlerin tutulması için Libya'da kurduğu kamplardır.⁷⁸ Benzer bir uygulamayı ABD Haitili sığınmacılar için Guantanamo'daki kamplarda, Avustralya da Nauru ve Papua Yeni Gine'deki merkezlerde sürdürmektedir.⁷⁹ BMMYK da bu tip uygulamalara

⁷⁵ Amartya Sen'e göre Afrika ve Asya'da nüfusun hızla arttığı ve Batı'nın göçmenlerin işgali altında kalacağı yönündeki kaygılar abartılıdır. Günümüzde Asya ve Afrika'nın nüfusunun dünya nüfusuna oranı 71.2 Sanayi Devrimi öncesi orandan (78.5)'den düşüktür ve ancak 2050 yılında Sanayi Devrimi öncesi orana erişmesi beklenmektedir. Sen Batı'nın kendi nüfus artışını "doğal" karşılarken Asya ve Afrika'daki nüfus artışını nüfus dengesini bozucu ve endişe verici bulmasını eleştirmektedir: Sen, 1994, s. 3.

⁷⁶ Stephen Castles, "Why Migration Policies Fail?", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 27, No. 2, 2004, s. 215.

⁷⁷ Zolberg, 2006, s. 240. Göçe kaynaklık eden bazı ülkelerdeki çatışma ve savaşları engelleyerek göçü durdurma hedefi bu ülkelere silah satışını durdurmak gibi çözüm önerilerini dikkate almamaktadır. Zira, ABD, Fransa, Almanya, İngiltere dünyanın önde gelen silah satan ülkeleri arasındadır: Castles, 2004, s. 222.

⁷⁸ "Yasadışı" göçmenleri sınır dışı etme ve kamplarda alıkoyma İtalya'nın düzensiz göçle mücadele politikasının önemli ayaklarını oluşturmaktadır. İtalya'nın Libya ile bu konudaki işbirliğinin temelleri 2000 yılında terörizm, organize suç örgütleri ve "yasadışı" göçle mücadele için imzalanan anlaşma ile atılmıştır. 2003 ve 2004'te yapılan anlaşmalarla geri kabul anlaşmaları, Libya polisi ve sınır muhafızlarının eğitilmesi ve düzensiz göçmenlerin Libya'ya geri gönderilmesi boyutları da bu işbirliğine dahil edilmiştir: Andrijasevic Rutvica, "How to Balance Rights and Responsibilities on Asylum at the EU's Southern Border of Italy and Libya" Working Paper No. 27, Centre on Migration, Policy and Society, University of Oxford. 2006, s. 4. Ekim 2004-Mart 2005 arası İtalya'nın Lampedusa adasındaki merkezden Libya'ya 1500 düzensiz göçmen ve sığınmacı gönderilmiştir. Ancak bu işbirliği ile Libya kökenli olmayan göçmenlerin herhangi bir sığınma başvurusunda bulunmalarına izin verilmeden gönderilmesi STK'lar ve uluslararası örgütler tarafından yoğun eleştirilere yol açmıştır: *A.g.e.*, ss. 11-13.

⁷⁹ Sandra Lavenex, "Shifting Up and Out: The Foreign Policy of European Immigration Control", *West European Politics*, Cilt 29, No. 2, 2006, s. 343.

karşı olumsuz tavrını zaman içerisinde yumuşatmış ve bu konuda AB ve göç alan Batılı ülkelerle birlikte çalışma kararı almıştır.⁸⁰

Göçün gittikçe önem kazanan uluslararası bir "sorun" haline gelişine paralel olarak 1980'li yıllardan itibaren göç alanında işbirliğini artırmaya yönelik bölgesel ve uluslararası oluşumlara gidilmeye çalışılmaktadır. Bu resmi olmayan oluşumlar ve ağlar göç politikalarının uyumlaştırılması için de bir başlangıç zemini vazifesi görmektedirler. Ülkeler arası görüş ve çıkar farklılıklarına rağmen göç alanında bölgesel ve uluslararası işbirliğine gitmenin uluslararası göçün yönetimi açısından yeni "çözümler"e ve yakın gelecekte bir uluslararası göç rejiminin oluşturulmasına kapı aralayacağı düşünülmektedir.⁸¹ Göç konusundaki uluslararası işbirliğinin göçmen ve sığınmacı haklarını esas alan bir yöne mi yoksa göçü güvenlikleştirerek sınırlayan, kontrol altına alan ve düzenleyen bir yöne mi evrileceği henüz kesinleşmemiştir. Ancak ikinci eğilimin daha baskın olduğunu söylemek mümkündür.⁸²

Uluslararası göç her ne kadar devletler arası sınırları aşan bir "sorun" olarak inşa edilse de, göç bağlamında esas öneme sahip olan sınırlar Kuzey-Güney ayrımını belirleyen politik ve sosyal sınırlardır⁸³ ve bu sınırlar göç yazınında sorgulanmayan bir veri olarak kabul edilen küresel eşitsizliğin üretilmesinde rol oynamaktadırlar.⁸⁴ Uluslararası sınırların korunması ve göçün kontrol edilmesi eşitsizliklerin sürdürülmesi sonucunu doğurmaktadır.⁸⁵ Göçün kontrolden çıktığı ve göçün kontrolü konusunda bir kriz durumunun var olduğu konusunda hem kamuoyu gündemini hem de akademik gündemi uzun süredir meşgul eden tar-

⁸⁰ A.g.e.

⁸¹ Colleen Thouez ve Frédérique Channac, "Shaping International Migration Policy: The Role of Regional Consultative Processes", *West European Politics*, Cilt 29, No. 2, ss. 371-2. Göç rejiminden çok daha önce ortaya çıkmış olan mülteci rejimi de gelişmektedir. Her ne kadar günün ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olsa da BM 1951 Mülteci Sözleşmesi bir mülteci rejiminin oluşturulmasına yol açmıştır: Lewis ve Neal, 2005, s. 426. Bu rejim 1960'lardan itibaren gelişmeye ve genişlemeye başlamıştır: Zolberg, 2006, s. 230.

⁸² Göç ve sığınmayı kontrol etmek amacıyla devletlerarası ilişkileri güçlendirmeyi hedefleyen ve 1991'deki Batı, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin katılımıyla toplanan konferans sonucu ortaya çıkan Viyana Grubu, yine 1991'de vize politikalarını uyumlaştırmayı hedefleyen Berlin süreci, bunu müteakiben 1993'de Budapeşte'de toplanan Kontrolsüz Göçü Önleme Konferansı Uluslararası Göç Politikası Geliştirilme Merkezi'nin 1993'de oluşturulmasına öncülük etmişlerdir: Thouez ve Channac, 2006, ss. 374-5.

⁸³ Castles, 2004, ss. 210-11.

⁸⁴ Aristide R. Zolberg, "The Next Waves: Migration Theory for a Changing World", *International Migration Review*, Cilt 23, No. 3, 1989, s. 403.

⁸⁵ A.g.e., s. 406.

tışma⁸⁶ da esas mesele olan küresel eşitsizliğin gündeme gelebilmesi önünde önemli bir engel teşkil etmektedir.

Uluslararası göçün güvenlikleştirilmesini AB ve ABD göç politikaları ve bu bağlamlarda göçe ilişkin hakim söylemler çerçevesinde daha detaylı incelemek bu sürecin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

A. AB Bağlamında Göçün Güvenlikleştirilmesi: AB Göç ve Sığınma Politikası

Göç Avrupa'da farklı politik konu ve sorunların birbirine bağlandığı bir "meta-sorun" haline gelmiştir.⁸⁷ Bundan çok değil 30-40 yıl önce göçü teşvik eden AT üyesi ülkeler, bugün göçü bir "sorun" olarak algılamakta ve göçü kontrol altına almak ve düzenlemek amacıyla ortak bir göç politikası oluşturmaya çalışmaktadır. AB düzeyinde ortak göç politikası oluşturulma girişimi kimlik, kültürel aidiyet, sosyo-ekonomik politikalar ve hak ve görevlere ilişkin yasal düzenlemeleri doğrudan ilgilendirmekte ve etkilemektedir. Bu süreçte terörizm, yasadışılık, organize suç örgütleri, uyuşturucu trafiği ve kara para aklama gibi suç olarak tanımlanan kavramların içerdiği güvenlik çağrışımları göç ve sığınma konularına yansıtılmaktadır.⁸⁸

II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın endüstrileşme hamlesi yabancı işgücü ithali ile gerçekleşmiştir. Avrupa'ya işçi göçü sürerken 1973 petrol krizi patlak vermiş ve bu krizden en çok etkilenenler Batı Avrupa ekonomileri olmuştur. Petrol ambargosu, Avrupa'da ekonomik kalkınma, işgücünün tam kapasite istihdamı ve düşük enflasyona darbe vurmuştur. 73 sonrası dönemde, göçe izin veren politikalardan sapılarak göçü sınırlamaya ve kontrol etmeye yönelik politikalara geçiş eğilimi baş göstermiş, işsizlik sorununun ortaya çıkması nedeniyle yabancı işgücü alımı durdurulmuş ve yabancı işçilerin geri gönderilmesine çalışılmıştır.⁸⁹ Ancak geçici göç daimiye dönüşmekte ve mevcut göçmenlerin Avrupa toplumlarına nasıl entegre edileceği tartışılmakta iken, 80'li yıllarda Batı Avrupa ülkeleri daha fazla sığınma talepleriyle karşılaşmaya başlamıştır. 1985'de ilk kez sığınmacıların sayısı yasal olarak kabul edilmiş

⁸⁶ Sciortino, 2000, s. 219.

⁸⁷ Huysmans, 2000, s. 770.

⁸⁸ A.g.e., s. 760; Kostakopoulou, 2000, s. 505-6; Terri Givens ve Adam Luedtke, "European Immigration Policies in Comparative Perspective: Issue Salience, Partnership and Immigrant Rights", *Comparative European Politics*, Cilt 3, 2005, s. 17; Mehmet Uğur, "Freedom of Movement vs. Exclusion: A Reinterpretation of the 'Insider'- 'Outsider' Divide in the European Union", *International Migration Review*, Cilt 29, No. 4, 1995, s. 973.

⁸⁹ Zolberg, 2006, s. 230.

olan işçilerin sayısını aşmıştır.⁹⁰ Böylece 1970'lerle birlikte göçü bir "çözüm" olarak inşa eden söylem yerini göçü bir "sorun" olarak inşa eden söyleme bırakmıştır.⁹¹ 70'lerde ekonomik ve sosyal haklar boyutlarıyla ele alınan göç ve göçmenlik olgusu 80'lerde sığınma taleplerinin artması ile politik bir boyut kazanmış⁹² ve iç istikrarı bozan ve kamu düzeni açısından tehlike yaratan bir olgu olarak inşa edilmeye başlamıştır.

Göçün önemli bir gündem maddesi haline gelmesine paralel olarak göç politikalarının Avrupalılaştırılması yolunda ilk adımlar 80'lerden itibaren atılmaya başlamıştır.⁹³ Ortak göç politikasının oluşturulmasına ilişkin düzenleme ve girişimler üç döneme ayrılabilir. 1985-91 arasındaki birinci dönem üye hükümetler arasında geçici ve resmi olmayan işbirliği ile yürütülmüştür. Hükümetler arası düzeyde, Trevi Grubu ile 1986 yılında Göç ve Schengen üzerine kurulan geçici komiteler AT'nin göç konusuna ilgilenmeye başlamasının ilk örnekleri olarak kabul edilebilir.⁹⁴ 1985 yılında imzalanan ve 1987 yılında yürürlüğe giren Tek Avrupa Senedi ile tek iç pazarın iç sınırların kaldırılmasıyla kurulmasına karar verilmesinin göç, emek piyasası, güvenlik ve diğer sınır aşan aktiviteler üzerinde etkisi olmuştur. İç sınırlarda kontrolün kaldırılması Topluluk sınırlarında kontrolün daha fazla artırılması sonucunu doğururken,⁹⁵ üçüncü ülkelerden AT'ye göçü tetikleyici bir rol oynamıştır.⁹⁶ Dolayısıyla, dış sınırların güvenliği daha çok önem kazanmaya başlamıştır. Ayrıca Tek Avrupa Senedi ve tek pazar oluşturma girişimiyle AT içindeki sınır kontrollerinin kaldırılmasının iç güvenlik ve Avrupa güvenlik alanına

⁹⁰ COM 672 Final (2001) Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, s. 8.

⁹¹ Sciortino, 2000, s. 215.

⁹² Nermin Abadan-Unat, *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2002, s. 55.

⁹³ Huysmans, 2000, s. 755.

⁹⁴ Geçici Göç Çalışma Grubu bünyesinde hükümetler arası resmi olmayan işbirliği sonucu iki sözleşme üzerinde anlaşılmıştır. Bunlardan ilki 1990 tarihli Dublin Sığınma Sözleşmesidir. Dublin Sözleşmesi birden fazla sığınma başvurusu yapılmasını önlemeyi amaçlayan, sığınmacının ilk olarak ulaştığı ülkede sığınma başvurusu yapmasını öngören bir sözleşmedir. Diğer sözleşme ise 1991 tarihli Dış Sınırlar Sözleşmesidir. Bir AB üyesi ülkede yasal olarak yerleşmiş bulunan üçüncü ülke vatandaşlarının diğer bir AB üyesi ülkede üç ayı aşmayan bir süreyle kalmak için vize alma gerekliliğini ortadan kaldıran bir sözleşmedir. Ancak bu sözleşmeler çeşitli ülkelerin itirazları nedeniyle uygulamaya konulamamıştır: Simon Hix, *The Political System of the European Union*, London: MacMillan Press, 1999, ss. 313-15.

⁹⁵ COM, 2001, s. 13.

⁹⁶ Hollifield, 1992, s. 589.

yansımaları sonucu üçüncü ülkelerden göçün istikrar ve kamu düzenine yapacağı olumsuz etkiler üzerindeki vurgu artmaya başlamıştır.⁹⁷

Tek Avrupa Senedi'yle ilgili hazırlıklarla eş zamanlı olarak yürütülen Schengen sürecinin altında da Schengen alanı iç sınırlarını kaldıran dış sınırlarını ise daha kalın çizgilerle çizen bu anlayış yatmaktadır. Ortak sınır politikasının temellerini atan 1990 Schengen Anlaşmasını Uygulama Konvansiyonu göç ve sığınma hakkını terörizm, ulus-ötesi suç ve sınır kontrolü ile bir arada ele alan ve bağlantılandıran bir konvansiyondur.⁹⁸ İngiltere, İrlanda ve Danimarka dışında⁹⁹ 9 üye tarafından 1990 yılında imzalanan Schengen anlaşması vize, giriş ve geri kabul politikalarının uyumlaştırılması konusunda önemli gelişmeler kaydedilmesini sağlamıştır.

1989 yılında Berlin duvarının çökmesi, Yugoslavya'nın ve daha sonra Sovyetler Birliği'nin çözülmesi ve etnik çatışmalar Avrupa ülkelerini kitlesel göç ve sığınma talepleriyle karşı karşıya bırakmış; korkulan derecede büyük göç akımları olmasa da ortaya çıkan durum Doğu Avrupa ve Balkanlar'da istikrarın Avrupa için ne kadar önemli olduğunun bir kez daha görülmesine yol açmıştır. 1990'larla birlikte aile birleşmesi, uzman ve eğitimli işgücü kabulü ve politik sığınma hakkını tek yasal yol olarak belirleyen dışlayıcı göç politikaları AB ülkelerine göç etmek isteyen insanların alternatif yollar aramasına yol açmıştır. Yasal göçün önüne engeller konması ise düzensiz göçe davetiye çıkarmaktadır.¹⁰⁰ Dolayı-

⁹⁷ Huysmans, 2000, s. 751.

⁹⁸ Schengen müktesabati, 1999 Mayıs'da yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması'yla AB'nin kurumsal çerçevesine entegre edilmiştir: Huysmans, 2000, s. 755.

⁹⁹ Schengen Anlaşması'nın imzalandığı dönemde AB genelinde bir göç politikasına karşı çıkan İngiltere, AB kurallarının İngiliz yerleşim ve entegrasyon politikalarında değişikliğe gidilmesi sonucunu doğuracağı endişesiyle anlaşmayı imzalamamıştır. İngiltere sınırları içerisinde kimlik kontrollerinin ve kimlik taşıma zorunluluğunun olmaması da diğer önemli bir etmendir. Bir diğer önemli neden de İngiltere'nin AB'nin dış sınırlarının korunması konusunda diğer üye ülkelere duyduğu güvensizliktir: COM, 2001, s. 14. 1992 yılında İtalya, İspanya, Portekiz ve Yunanistan bu anlaşmayı imzalarken, Kuzey Pasaport Birliği'nin üyeleri (Danimarka, İsveç, Finlandiya ve Norveç) anlaşmaya 1995 yılında taraf olmuşlardır. Uygulama Sözleşmesi 26 Mart 1995'de (Fransa'nın tüm sınırlarında kontrolü kaldırmayı reddettiğini açıklamasıyla birlikte) yürürlüğe girmiştir: Hix, 1999, s. 311. İtalya'nın Schengen'e tam üyelik hakkı kazanması 1998 yılında olabilmıştır. İtalya'nın sınır kontrollerini yeterince iyi yerine getirmemesi ve düzensiz göçmenleri sınır dışı etmedeki isteksizliği bunun nedeni olarak gösterilmektedir: Julie R. Wentts, *Immigration Policy and the Challenge of Globalization: Unions and Employers in Unlikely Alliance*, New York: Cornell University Press, 2002, s. 135.

¹⁰⁰ Sarah Collinson, *Europe and International Migration*, London: Pinter Publishers, 1993, ss. 13-14.

sıyla, göçün sınırlandırılmasına paralel olarak "yasadışı" sınır geçişine ilişkin bir endüstri oluşmuştur.¹⁰¹

1990'lı yıllarda göç karşıtı "kale Avrupa" ("*fortress Europe*") yaklaşımı giderek daha fazla kabul görmeye başlamıştır. Bu yaklaşıma göre, göç bir güvenlik, hukuk ve düzen sorunu olarak tanımlanmaktadır. Göçmenler, ulus-devletin üzerine kurulduğu ulusal, toplumsal ve siyasi birliği temelden sarsan kişiler olarak gösterildiklerinden göçü sınırlamak ulus-devletin kendini müdafası için gerekli olan meşru bir hak olarak algılanmaktadır.¹⁰² Göçmeni "tehdit" olarak inşa eden bu yaklaşım Avrupa uluslarının homojen olduğu miti üzerinden işlemektedir. Göçmenlerin varlığı bu miti sorgulamaya açmakta; kültürel ya da ulusal kimliğin sabit değil, değişken olduğunu ortaya koymaktadır.¹⁰³ AB'ye giriş-çıkış ile sınır kontrolünde görevli polis ve gümrük memurları ve "Avrupa toplumlarının meşru üyeleri"nin kim olduğu konusunda söz söyleme hakkı olan sosyal hareketler ve siyasal partiler de bu inşada etkin olarak rol alan aktörlerdir.

Avrupa toplumlarının göçten dolayı tehdit altında olduğuna yönelik inşa; küreselleşme, yoksulluğun artışı, yaşam standardında düşüş, Avrupalı seçmenlerin siyaset ve siyasetçilerden yabancılaşması ve toplumların çok-kültürlüleşmesi gibi Avrupa toplumlarını zorlayan ve değiştiren faktörleri yapıtaş olarak kullanmaktadır.¹⁰⁴ Uluslararası göç Avrupa toplumlarında sadece etnik değil dinsel çeşitliliğe de yol açmaktadır. Göç ile birlikte Avrupa'ya farklı dini inanış ve kurumlar da taşınmaktadır. Uluslararası göç sonucunda İslam Avrupa'da ikinci din haline gelmiştir ve Avrupa'da İslam "yabancı", "Avrupalı olmayan" ve "göçmen" dini olarak görülmektedir.¹⁰⁵ Soğuk Savaş - ve özellikle 11 Eylül - sonrası Müslümanlara yönelik önyargıların artmasına paralel olarak hem medya hem de akademya Müslüman göçmenlerin Avrupa toplumlarına ne derece entegre olabileceğini sorgular hale gelmiştir. Göçün güvenlikleştirilmesi bağlamında, sığınmacı ve göçmenlerin sosyal refah sistemi üzerinde önemli bir yük oluşturduğu söylemi de göçün kontrolü

¹⁰¹ Zolberg, 2006, s. 240.

¹⁰² Huysmans, 2000, s. 758; Theodara Kostakopoulou, *Citizenship, Identity and Immigration in the EU: Between Past and Future*, Manchester: Manchester University Press, 2001, s. 129.

¹⁰³ Huysmans, 2000, s. 762.

¹⁰⁴ A.g.e., ss. 751-2.

¹⁰⁵ Fulya Atacan, *Kutsal Göç: Radikal İslamci bir Grubun Anatomisi*. İstanbul: Bağlam, 1993, s. 9; José Casanova, "Immigration and the New Religious Pluralism: A EU/US Comparison", Paper Presented at the Conference on "The New Religious Pluralism and Democracy", Georgetown University, 21-22 Nisan 2005, s. 9.

ve sınırlandırması söylemini desteklemek için kullanılmakta, Batı Avrupa devletleri ve sosyal refah sistemleri karşılaştıkları siyasi meşruiyet sorununu bu yolla aşmaya çalışmaktadırlar.¹⁰⁶ Dolayısıyla, göç Avrupa ülkelerinde emek piyasasına ilişkin bir konudan Avrupa toplumlarının hem toplumsal hem de etnik dokusunu değiştiren ulusal kimlik sorununa evrilmiştir.¹⁰⁷ Bu değişim göçe ilişkin işbirliğinde yeni bir döneme geçilmesine yol açmıştır.

Göç politikalarının uyumlaştırılmasında 1992-98 arası ikinci dönem AB'nin Adalet ve İçişleri Ayağı'nda kurumsallaşan ancak hükümetler arası modeli aşamayan bir çizgide devam eden göç ve sığınma politikası oluşturma girişimlerinden oluşmaktadır. İkinci dönemi başlatan AB'nin kurucu anlaşması olan Maastricht Anlaşması'nın 1993 yılında yürürlüğe girmesi ile Adalet ve İçişleri alanı AB'nin üçüncü ayağı olarak kurumsal yapıya kavuşturulması olmuştur. Maastricht Anlaşması'nın göç ve içişleri ve adalet konularını bir arada değerlendirmesi, göçün vatandaşların hakları ve özgürlükleri boyutunda algılanmadığını ve bir güvenlik sorunu olarak algılandığını göstermektedir. Maastricht Anlaşması ile Adalet ve İçişleri ayağı AB'ye entegre edilmekle birlikte, hükümetlerin kamusal düzen konusundaki hassasiyetleri nedeni ile, bu ayağın hükümetler arası yapısı korunmuştur. Bu durum Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Adalet Divanı'nın bu ayaktaki etkinliğini sınırlamıştır. Topluluk organlarının, özellikle de Komisyonun bu sürece sınırlı düzeyde dahil, tutarlı ve etkili bir göç politikasının oluşturulmasını engellerken, demokrasi ve insan hakları açısından da sorunlar ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla, oluşturulmaya çalışılan AB göç politikasının üye ülkelerin göçü sınırlayıcı politikalarını taklit ederek ve mevcut önyargıları yeniden üreterek AB düzeyine taşıması sonucunu doğurmuştur.¹⁰⁸

Amsterdam Anlaşması'nın göç ve sığınma, dış sınırların kontrolü, vize ve kişilerin serbest dolaşımı konularını suç ve adaletle ilgili meselelerden ayırarak birinci ayağa aktarması ile göç politikalarının uyumlaştırılmasında üçüncü dönem başlamıştır.¹⁰⁹ Amsterdam Anlaşması ile Göç

¹⁰⁶ Esas sorun II. Dünya Savaşı sonrasında toplumun çeşitli katman ve sınıfları arasında yeniden dağıtım, sosyal refah harcamaları, sosyal sigorta sistemi aracılığıyla yaratılan entegrasyonun artık işlememesi sonucu sosyal refah devletin krize girmesidir ve göçmenler bu meşruiyet krizini aşma ve kaynakları yeniden paylaşma mücadelesinin aracı haline getirilmektedirler: Huysmans, 2000, s. 769.

¹⁰⁷ Gorodzeisky ve Semyonov, 2009, ss. 401-2.

¹⁰⁸ Kostakopolou, 2000, s. 498.

¹⁰⁹ A.g.e., s. 500.

ve Sığınma Politikası'nın Mayıs 2004 itibariyle AT (birinci ayak) politikası haline getirilmesi kararlaştırılmıştır. Göç ve sığınma konularının ulus-üstü olan birinci ayağa aktarılması bu alanda Topluluk organlarının etkinliğini artırmıştır. Ancak göç konusu, her ne kadar özgürlük alanı olan birinci ayağın içine alınsa da bu konunun tam olarak birinci ayağa ait olmadığı, üye ülkelerin göç konusunda söz haklarını ve egemenliklerini koruyabilecekleri şekilde birinci ve üçüncü ayağın araçlarını birleştirdikleri söylenebilir.¹¹⁰

AB bağlamında göçün ulus-üstü birinci ayağa aktarılması devletlerin göç alanında politika yapım sürecinden dışlanması anlamına gelmemektedir. Guiraudon and Lahav'a göre AB üye ülkeleri göçü kontrol kapasitelerini artırmak için yürütme yetkilerinin bir kısmını yukarıya, yani hükümetler-arası düzeye, bir kısmını aşağıya, yani göçmenlerle ilişki ve irtibat halinde olan yerel yönetim ve bireylere (taşıyıcı ya da işverenler gibi) devretmektedirler.¹¹¹ Bu devir süreci devletlerin kontrol ve düzenleme mantığını farklı düzeylere taşıyarak kendi göç gündemlerini empoze etmelerine ve bu alanda da etkinlik ve güçlerini artırmalarına imkan tanımaktadır; çünkü devletler güvenlik olgusunu ve ona yönelik tehditleri belirlemede temel aktörler olmayı sürdürmektedirler.¹¹² Göçün hükümetler arası işbirliğinden ulus-üstü yönetim düzeyine taşınması liberal demokratik değerler ölçüsünde bir göç politikası oluşturulmasına değil, göçün kontrolünün daha etkin bir şekilde yapılması için yeni mekanizmalar oluşturulmasına hizmet etmektedir.¹¹³ Bürokrasiler, sivil toplumun ve farklı çıkar gruplarının politika yapım süreçlerini etkileme çabalarını by-pass etmek için farklı politika araçları kullanırlar ve göçün dış ilişkilerle kontrol altına alınması bu araçlardan biridir.¹¹⁴ Bu şekilde, içte göçmen hak ve özgürlüklerini savunan grup ve örgütlerin çalışmaları ve göçü sınırlama girişimlerinin yaratacağı insan hakları ihlallerine ilişkin eleştirilere ödün vermeden, ulus-üstü düzeyde politikalar ve yönetim mekanizması oluşturulmaktadır.¹¹⁵

¹¹⁰ Wentts, 2002, s. 136.

¹¹¹ Virginie Guiraudon ve Gallya Lahav, "A Reappraisal of the State Sovereignty Debate: The Case of Migration Control", *Comparative Political Studies*, Cilt 33, No. 2, 2000, s. 164.

¹¹² Kostakopolou, 2000, s. 511; Lahav ve Guiraudon, 2006, s. 207.

¹¹³ Lavenex, 2006, s. 330.

¹¹⁴ Christina Boswell, "Evasion, Reinterpretation and Decoupling: European Commission Responses to the 'External Dimension' of Immigration and Asylum", *West European Politics*, Cilt 31, No.3, 2008, s. 493.

¹¹⁵ Lavenex, 2006, s. 332.

Göç ve sığınma konularının Topluluk ayağına devrinden sonra 15-16 Ekim 1999 tarihinde düzenlenen Tampere Zirvesi ile ortak bir göç politikasının temel ilkeleri belirlenmiş ve bu politikanın göçün her aşamasının kontrol altına alınması ve yönetimi, kaynak ve transit ülkelerle (geçiş ülkeleri) işbirliği, "yasadışı" göçle kaynağında mücadele, ortak bir Avrupa sığınma sisteminin oluşturulması, insan ticaretinin önlenmesi, ortak vize politikasının geliştirilmesi ve üçüncü ülkelerle AB arasında geri kabul anlaşmalarının imzalanması ayakları üzerine oturtulması karara bağlanmıştır.¹¹⁶

11 Eylül 2001'de New York'da gerçekleşen saldırılar, AB'nin Adalet ve İçişleri alanındaki politikalarında radikal bir değişikliğe gidilmesine yol açmazken, saldırılar bu alanda daha sert tedbirler alınmasını savunanların elini güçlendirmiştir. "Terörizmle savaş"ın kişi hak ve özgürlüklerine getirdiği kısıtlamalar göç ve sığınma talepleri üzerinde de olumsuz etkiler yaratmıştır.¹¹⁷ 11 Eylül sonrası "terörizmle savaş"ın başlaması göçü yönetme ve düzenleme çalışmalarını ve bu alanda AB ve ABD arasındaki işbirliği çabalarını hızlandırmıştır.¹¹⁸ Bu işbirliğinin küresel düzeyde etkin olan bir göç yönetimi mekanizmasının oluşturulması için bir adım olduğu söylenebilir.¹¹⁹ 11 Eylül saldırılarından bir ay sonra Komisyon tarafından yayınlanan, 16 Kasım 2001 tarihli "yasadışı" göçe ilişkin ortak bir politika geliştirilmesiyle ilgili bildiriye, Komisyon'un "kontrol"ün de ötesinde "cezalandırma"ya atıfla, insanları yasadışı yollarla Avrupa'ya sokan kişi ya da şebekelere gerekli yaptırımların uygulanması konusunda adımlar atılması ve politikaların uyumlaştırılmasına taraftar olduğu görülmektedir.¹²⁰

11 Eylül'den dokuz ay sonra AB 2002 Seville zirvesi ile sınır kontrolü, vize politikası ve göçe kaynaklık eden ülkelerle geri-kabul anlaşmalarının imzalanması konularında daha fazla işbirliğine gitmeye öncelik vermeyi kararlaştırmıştır.¹²¹ Seville Zirvesi'nin Sonuç Bildirgesi'nde¹²²

¹¹⁶ Tampere European Council Presidency Conclusions, 15-16 Ekim 1999.

http://europa.eu.int/council/off/conclu/oct99/oct99_en.htm

¹¹⁷ Pedersen, 2002.

¹¹⁸ Don Flynn. "New Borders, New Management: The Dilemmas of Modern Immigration Policies", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 28, No. 3, 2005, s. 475.

¹¹⁹ A.g.e., s. 485.

¹²⁰ Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on a Common Policy on Illegal Immigration, Brussels, 2001.

¹²¹ Lewis ve Neal, 2005, s. 428.

¹²² Seville European Council Presidency Conclusions, 21- 22 Haziran 2002.

<http://ue.eu.int/newsroom/makeFrame.asp?MAX=&BID=76&DID=72638&LANG=1&File=/pressData/en/ec/72638.pdf&Picture=0>

“yasadışı” göçle mücadelede ilgili üçüncü ülkelerle ekonomik işbirliğinin ve ticaretin geliştirilmesi, bu ülkelere kalkınma, çatışmaların önlenmesi ve ekonomik gelişmenin önünün açılmasını sağlamak amacıyla yardım yapılması öngörülmektedir. Üçüncü ülkelerin AB ile işbirliğine gitmemeleri durumunda istediği sonuçları elde etmek için AB’nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası ve AB politikaları çerçevesinde gerekli adımları atacağı da belirtilmektedir.

AB’yi çevresinden ayıran ve çevresiyle ilişkilerini belirleyen “jeopolitik, kurumsal/yasal, işlemsel ve kültürel” olmak üzere dört sınır vardır.¹²³ Soğuk Savaş sırasında AT’ye güvenlik sağladığı varsayılan sınırlar ve alan yeni politik kaygılar, güvenlik algıları ve toplumsal değerlerle yeniden çizilmekte ve belirlenmektedir. Soğuk Savaş’ın sona erişi ile AB Avrupa’da yeni bir güvenlik, ekonomik ve siyasal düzen inşasında lider rolüne yükselmiştir.¹²⁴ Bu yeni düzende AB iç ve dış ilişkileri yönetim kavramı ile birbirine bağlanmakta, AB’nin otorite, kaynaklar, eylemsel kapasite ve meşruiyetten oluşan yönetim sistemi onun dışa yönelimini etkilemekte ve bu sistemin dışa yayılmasına yol açmaktadır.¹²⁵ AB eş zamanlı olarak hem “vaad edilmiş topraklar” hem de bu topraklara ulaşmak için aşılması gereken koşul, engel ve sınırlamaları temsil etmektedir. Bir diğer deyişle, dışlama ve içerme siyasetini eş zamanlı olarak yürütmektedir.¹²⁶ Dolayısıyla, Soğuk Savaş sırasında uygulanan çevreleme (*containment*) politikasının yerini yeni bir çevreleme politikası almıştır.¹²⁷ AB’ye yakın coğrafyadaki istikrarsızlaştırıcı unsurlara karşı müdahil olma ve kendi yönetimini genişleterek sorunları çözme eğili-

¹²³ Michael Smith, “The European Union and a Changing Europe: Establishing the Boundaries of Order”, *Journal of Common Market Studies*, Cilt 34, No.1, 1996, s. 13. Soğuk Savaş sırasında AT’yi Sovyet bloğundan kesin çizgilerle ayıran istikrarlı jeopolitik sınırlar Soğuk Savaş sonrası düzensizliği müteakiben Maastricht Anlaşması sonrası yeniden çizilmiştir: Smith, 1996, s. 14). Kurumsal/yasal sınırlar ise hukukun üstün ve yurttaş demokrasisinin etkin olduğu bir yapıyı dış çevreden ayırır: *A.g.e.*, s. 15. Gümrük birliği ve bu birliğin dışında kalan ülkelere uygulanan gümrük tarifeleri işlemsel sınırları çizer ve bu alandaki düzenlemelere uygun olduğu ölçüde AB alanına erişmek mümkündür: *A.g.e.*, s. 16. Sermaye, mal, hizmet ve bireylerin serbest dolaşımını farklı biçimde düzenleyen işlemsel sınırlar hem AB içinde hem de dışında istikrarsızlık kaynağı olabilir. AB’yi dışarıdakilerden ayırdığı varsayılan ortak kültür ve değerler de kültürel sınırları çizer: *A.g.e.*: 17.

¹²⁴ Lykke Friis ve Anna Murphy, “The European Union and Central and Eastern Europe: Governance and Boundaries”, *Journal of Common Market Studies*, Cilt 37, No. 2, s. 212.

¹²⁵ *A.g.e.*, s.s. 213-4.

¹²⁶ Smith, 1996, s. 6.

¹²⁷ *A.g.e.*, s. 25.

mine sahiptir. Uluslararası göç bu sınır çizme pratiğine meydan okuduğu için ehlileştirilmeye çalışılmaktadır.¹²⁸

Bu ehlileştirme çabasının ilk ayağı AB sınırlarının korunmasıdır. Avrupa ölçeğinde sınır giriş-çıkışının kontrolü ve göçe ilişkin politika uygulamalarına baktığımızda giderek normalleşen üç politik araç göze çarpmaktadır. Bunlar sınır dışı etme, alıkoyma ve sığınma statüsü veren ülke içerisinde yerleşim yerini belirlemek suretiyle mültecilerin bir yerleşim yerinde yoğunlaşmasını önleme politikalarıdır.¹²⁹ 1990'lardan başlayarak sığınma başvurusunda bulunanların tevkif kamplarında tutulması uygulaması Avrupa'da yaygınlaşmaya başlamıştır.¹³⁰ Bu tür politikalar devletlerin kendi egemenlik alanlarında kriz durumlarında kontrolü sağlamak amacıyla kullandıkları araçlardır. Ancak Avrupa'da bir savaş olmaması, sığınma başvurusunda bulunanların sayısının düşmesi ve düzensiz göçmen akımının bir kriz düzeyine ulaşmamasına rağmen, göçe ve sığınmaya ilişkin bu üç araç kriz kelimesi gündemde tutularak uygulanmaktadır.¹³¹

Göçün önlenmesi ve kontrol altına alınması için sınır kontrollerini artırmak ve sıkılaştırmak yeterli görülmemektedir. Kostakopolou'ya göre üye ülkeleri bağlayıcı düzenlemelerle göçü sınırlayıcı ortak bir göç politikası oluşturulması üye ülkelerin kendi güvenlik hedef ve düzenlemelerini AB'nin ötesine taşıyabilmesinin önünü açmaktır.¹³² Göç alan ülkeler göçü öteleyici kontrol mekanizmalarını harekete geçirmek suretiyle göçmenlerin kendi topraklarına ulaşmasını engelleyen (vize uygulaması gibi) "uzaktan kumanda" politikalarını işleme koymaktadırlar.¹³³ AB'nin doğuya doğru genişlemesi bağlamında AB'ye giriş anlaşmaları, AB normları ve müktesebatı ile uyumlaşmanın ölçüsünü değerlendiren aday ülke raporları, maddi yardım ve teknik destek ve benzeri "uzaktan kumanda" araçlarıyla AB'nin kaygı ve çıkarlarının yeni üye ve aday ülkelere – onların beklenti ve çıkarlarını geri plana atarak – aktarılması şeklini almaktadır.¹³⁴ Dolayısıyla Birliğin, Orta ve Doğu Avrupa'ya doğ-

¹²⁸ Friis ve Murphy, 1999, s. 218.

¹²⁹ Alice Bloch ve Liza Schuster, "At the Exteremes of Exclusion: Deportation, Detention and Dispersal", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 28, No. 3, 2005, s. 493.

¹³⁰ *A.g.e.*, s. 500.

¹³¹ *A.g.e.*, s. 508.

¹³² Kostakopolou, 2000, s. 497.

¹³³ *A.g.e.*, 2000, s. 513; Zolberg, 2006, s. 238.

¹³⁴ Berry Tholen "The Europeanization of Migration Policy – The Normative Issues", *European Journal of Migration and Law*, Cilt 6, 2005, s. 332; Peter Vermeersch, "EU Enlargement and Immigration Policy in Poland and Slovakia", *Communist and Post-Communist Studies*, Cilt 38, 2005, ss.77-8.

ru genişlemesi üye ülkeler açısından sınırötesi kontrolü genişletmekte,¹³⁵ göç politikalarının uyumlaştırılması suretiyle göç alanında "egemenliği yeniden kazanma" ve göçü daha iyi "yönetme"yi hedeflemektedir.¹³⁶

AB göçün kontrolünü sınırları ötesine taşımak için, bir diğer deyişle göçün sınırötesi kontrolü amacıyla, kaynak ve transit ülkeleri – yeni üye ya da AB'ye girmeye aday ülke olmasa da – göçün önlenmesi ve sınırlandırılması için işbirliğine dahil etmektedir.¹³⁷ Vize uygulamaları ya da kaynak ülke havaalanlarına pasaport ve vize kontrolü uygulamalarını denetleyen uzmanların yerleştirilmesi gibi mekanizmalarla göçün kontrolü AB sınırları ötesine taşınmaktadır. Üçüncü ülkelerle sığınma başvurularına ilişkin "güvenli üçüncü ülke" uygulamaları ve geri kabul anlaşmalarının imzalanması da bu mekanizmalar arasındadır. Böylece, AB'ye aday olan veya olmayan ancak AB'nin üyesi olmayan ülkeler AB'nin göç ve sığınma politikasının parçası haline gelmektedirler. Göç kontrolünün ötelenmesi ile potansiyel göçmen de daha yola çıkmadan AB'nin kontrolü alanına ve altına girmektedir.¹³⁸ Örneğin Akdeniz'de İspanya Fas'la İtalya ise Tunus ve Libya ile işbirliğine giderek kaçak göçmenleri durdurmayı hedeflemektedir. Ancak bu işbirliği göçmenlerin haklarının gözetilmesini garanti altına almamaktadır.¹³⁹ Ayrıca AB üyelerinin uluslararası teamül ve insan haklarının bu bağlamda yorumu ve uygulanması konusunda farklı görüş ve pratiklere sahip olduğu düşünülmüşürse¹⁴⁰ hem göç alan ülkelerde hem üçüncü ülkelerde göçmen hakları ihlallerinin önlenmesinin çok güç olacağını söylemek mümkündür.

Avrupa ekonomilerinin küresel alanda rekabet güçlerini artırmak için nitelikli işgücüne ihtiyacı vardır. Ayrıca doğum oranlarındaki düşüş ve nüfusun yaşlanması nedeniyle de işgücü açığı ortaya çıkmaktadır.¹⁴¹ Her ne kadar AB göç ve sığınma politikasının en temel amaç ve çabasını "yasadışı göç"le mücadele oluşturmaktaysa da aslında birçok Avrupa hükümeti, yasal göçmenlerden çok daha kontrol edilebilir olduklarından düzensiz göçmenlere göz yummaktadır. Düzensiz göçmenler oldukça düşük ücretlerle çalıştıkları işlerde çok daha fazla riske girebilmekte ya da tehlikeli işlerde çalışabilmekte; bir sorun çıktığında kolaylıkla sınırdışı edilebilmektedirler. Ayrıca düzensiz göçmenlerin bu özellikleri

¹³⁵ Lavenex, 2006, s. 333.

¹³⁶ Guiraudon ve Lahav, 2000, s. 165.

¹³⁷ Lavenex, 2006, s. 330.

¹³⁸ A.g.e., ss. 344-5.

¹³⁹ A.g.e., s. 340.

¹⁴⁰ Sciortino, 2000, s. 215.

¹⁴¹ Flynn, 2005, s. 476; Zolberg, 2006, s. 241.

Avrupalı işverenleri, bu "ucuz, esnek ve sömürülebilir işgücü"ne¹⁴² daha fazla bağımlı kılmaktadır. Göçmen emeğine duyulan ihtiyaca rağmen göçün güvenlikleştirilmesi süreci devam etmektedir. Amsterdam Anlaşması ile hedeflenen özgürlük, güvenlik ve adaletin egemen olduğu Avrupa iç güvenlik alanının kurulması girişimi beklendiğinin aksine "özgürlük"le "kontrol"ün yer değiştirmesine yol açmıştır. "Özgürlük" ilkesi hedeflendiği üzere kişilerin serbest dolaşımı alanında devletin düzenleyici rolünü azaltmazken, "kontrol" devletin insan hareketliliğini denetleme ve güvenliğe tehdit olarak algılananların sınırdışı edilmesi rollerini meşrulaştırmaktadır. Güvenlikleştirici söylem aracılığı ile oluşturulan göç ve sığınma politikası Avrupa toplumlarında göçmen karşıtlığının artış gösterdiği bir bağlamda gerçekleşmekte,¹⁴³ bu da yeni güvenlikleştirici adımlar için zemin hazırlamaktadır.

B. ABD'de Göç Yasaları ve Göçü Güvenliklestiren Söylem

ABD dünyadaki en büyük göç ülkesidir ve en uzun göç tarihine ve deneyimine sahiptir.¹⁴⁴ Handlin'in; "Bir gün Amerika'daki göçmenlerin hikayesini yazmayı düşündüm. Sonra fark ettim ki göçmenler Amerika'nın tarihidir."¹⁴⁵ sözü bu gerçeğin altını çizmektedir. Göç ülkelerine dönüştüklerini kabul etmemek için uzun süre direnç gösteren Avrupa toplumlarından farklı olarak, ABD kuruluşundan itibaren göç alan bir ülkedir ve göç Amerikan toplumunu oluşturan ve dönüştüren sürekli ve yapısal unsurlardan biridir.¹⁴⁶ Buna rağmen ABD'de göç olgusu belli dönemlerde bir "sorun" olarak inşa edilmiştir ve günümüzde de edilmektedir.

ABD'nin 20. yüzyıldaki göç tarihini üç dönemde incelemek mümkündür. 1901-1930 arası ilk dönemde ABD yoğunluklu olarak Avrupa'dan göç almıştır ve bu dönemde 19 milyon göçmen ABD'ye ulaşmıştır. Bu 30 yıllık sürede Avrupa'dan göç dalgaları önce Avrupa'nın kuzeyi ve batısından ve daha sonra yoğun olarak güneyi ve doğusundan ABD'ye ulaşmıştır.¹⁴⁷ Aslında Avrupa'dan göç 1880'li yıllarda başlamıştır ve aynı dönemde Asya kökenli göçmenler sınırlamaların hedefi haline gelmişlerdir. 1921 ve 1924 yıllarında yapılan yasal düzenlemelerle ise

¹⁴² Wentts, 2002, s. 141.

¹⁴³ Claes H. De Vreese, "Why European Citizens Will Reject the EU Constitution?", Harvard University Center for European Studies, *CES Working Paper*, No. 116, 2004; s. 5.

¹⁴⁴ Hatton ve Williamson, 2008, s. 347.

¹⁴⁵ Oscar Handlin, *The Uprooted: The Epic Story of the Great Migrations that Made the American People*, Boston: Little, Brown and Company, 1951, s. 3.

¹⁴⁶ Massey, 1995, s. 643.

¹⁴⁷ A.g.e., ss. 632-3.

Güney ve Doğu Avrupa kökenli göçmenlerin sayısını kotalarla sınırlama uygulamasına gidilmiştir. Ancak zaman içerisinde bu yasaklayıcı ve sınırlayıcı yaklaşım terkedilmeye başlanmıştır.¹⁴⁸

1930-1970 arası ikinci dönemde (Avrupa'dan) göç akımları önemli ölçüde azalmış ve neredeyse durma noktasına gelmiştir. Bu duraklamanın nedeni olarak 1920'li yıllarda göç akımlarını güney ve doğu Avrupa'dan batı ve kuzey Avrupa'ya yönlendirmeyi hedefleyen kota yasaları gösterilse de;¹⁴⁹ I. Dünya Savaşı, 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı ve II. Dünya Savaşı gibi makro düzeydeki gelişmelerin göçmen emeğine ihtiyacı önemli ölçüde azaltması ABD'ye göçü yavaşlatan önemli etkenlerdir. II. Dünya Savaşı sonrası Soğuk Savaş'ın başlaması Doğu Avrupa'dan göçü keserken, Batı ve Kuzey Avrupa ülkeleri göç gönderen ülkelere göç alan ülkelere dönüşmüştür.¹⁵⁰ Bu dönemde Avrupa'dan göç yavaşlar ve azalırken, ABD II. Dünya Savaşı sonrası tarımsal alanda ortaya çıkan işgücü ihtiyacını geçici sözleşmeli Meksikalı işçilerle karşılamak üzere 1942 yılında Meksika ile anlaşma imzalamış ve 1964 yılına dek uygulanan *bracero* programını uygulamaya koymuştur. *Bracero* programı Avrupa'da 1960'lı yıllarda uygulanan misafir işçi programına benzerlik göstermektedir.¹⁵¹ ABD'ye göçün azaldığı bu ikinci dönem, 60'lı yılların sonlarında son bulmuştur. 1960 öncesi dönemde ayrımcı ve ırkçı yaklaşımın etkisi ile göçü sınırlamaya yönelik olan Amerikan göç politikası 1960'lardan itibaren hak-temelli bir göç politikasına evrilmiştir. Sivil haklar hareketi ve ayrımcılığa karşı çıkan söylem göç politikasını da etkilemiştir. 1965 Göç ve Milliyet Yasası daha önce konulmuş olan sınırlayıcı kotaları ortadan kaldırmış ve göçün kaynağını Asya, Afrika ve Latin Amerika'ya kaydırmıştır.¹⁵²

ABD'nin 20. yüzyıl göç tarihinde üçüncü dönem 1970'lerden günümüze uzanmaktadır. 1965 yasası Doğu yarı-küreden toplam 170,000 kişi olmak üzere ülke başına 20,000 kişilik kota ve Latin Amerika kıtası için ise kıtanın tamamını kapsayan 120,000 kişilik bir kota uygulaması getir-

¹⁴⁸ DeLaet et al. 2007, s. 11.

¹⁴⁹ Massey, 1995, s. 635.

¹⁵⁰ A.g.e., ss. 636-7.

¹⁵¹ Jonathan Xavier Inda, *Targeting Immigrants: Government, Technology, and Ethics*, Oxford: Blackwell, 2006, ss. 71-2; Zolberg, 1989, s. 407. *Bracero* programı Meksika'dan ABD'ye göçün altyapısını hazırlamış, gelecekteki göçün zeminini hazırlamıştır: Inda, 2006, ss. 71-2. ABD'de Meksika işgücüne duyulan ihtiyaç ve talep devam ederken *bracero* programının 1964'de sona erdirilmesi, 1965 yılında yapılan yeni yasal düzenlemenin ise Meksika'dan yasal göçü sınırlaması "yasadışı göç"ün önünü açmıştır: Inda, 2006, s. 73.

¹⁵² Roger Finke. "Church Membership in America: Trends and Explanations" in Helen R. Ebaugh (ed.) *Handbook of Religion and Social Institutions*, Houston: Springer, 2000, s. 347.

miştir.¹⁵³ 1965 sonrası dönemde Asya'dan göçün artmasında 1965 yasal düzenlemesinin yanı sıra Vietnam Savaşı'nın kaybedilmesi, Laos ve Kamboçya'da Amerikan-destekli hükümetlerin çökmesi, bu bölgede meydana gelen politik ve ekonomik krizler de etkili olmuştur.¹⁵⁴

80'li ve 90'lı yıllarda düzensiz göçe karşı oluşan kamuoyu ve göç karşıtı çevreler ABD göç politikasında bir değişikliğe gitme ve hem "yasal" hem de "yasadışı" göçü sınırlandırma çağrılarını yapmaya başlamıştır. "Yasadışı" göçü kontrol altına almayı hedefleyen, çalışma izni olmayan göçmenlere iş verilmesini yasaklayan ve 1 Ocak 1982 tarihinden önce ABD'ye giriş yapmış bazı geçici göçmenleri düzenli hale getiren 1986 Göç Reformu ve Kontrol Yasası (IRCA)¹⁵⁵ ile 2,7 milyon düzensiz göçmen "yasal göçmen" statüsünü elde etmiştir. 1986 düzenlemesi "yasal göçmen" sayısını önemli ölçüde artırırken "yasadışı" göçü durdurmak konusunda etkili olamamış, sadece geçici olarak azaltmıştır.¹⁵⁶

Göçü kısıtlamayı savunan söyleme rağmen 1990'da yapılan göç yasasıyla aile birleşmelerinin sağlanması, çalışma vizelerinin artırılması ve ABD'ye az sayıda göçmen gönderen ülkeler için vize kolaylıkları gibi göçü teşvik edici uygulamalara imza atılmıştır.¹⁵⁷ Ancak 90'lı yıllarda "yasadışı göçle mücadele" konusunda daha kesin adımların atılmaya başlandığını söylemek mümkündür. Zolberg, 1990'ların başında Washington'da dış politika ve savunma görevlileri ile katıldığı toplantı ve çalıştaylarda göçün yeni uluslararası güvenlik sorunları arasında tanımlandığını ve bu sorunlara uygun yeni politikalar belirlemek için yoğun çaba sarfedildiğini aktarmaktadır.¹⁵⁸ "Yasadışı göç"ü durdurma konusundaki uygulamaların başarısızlığı üzerine Clinton yönetimi 1994 yılında "Sınır Bekçisi Operasyonu"nu (*Gatekeeper Operation*) devreye sokmuştur. Bu operasyon, göçü "caydırıcılık yoluyla önleme" stratejisinin bir parçasıdır.¹⁵⁹ ABD-Meksika sınırı boyunca sınır kontrollerinin artırılması ve bu amaçla yüksek teknolojinin kullanılması için 1994-2000 arasında 5,5 milyar dolarlık bir bütçe ayrılmıştır. Sınır kontrollerinin

¹⁵³ Inda, 2006, s. 73; Massey, 1995, s. 638.

¹⁵⁴ A.g.e., s. 639.

¹⁵⁵ <https://www.oig.lsc.gov/legis/irca86.htm>

¹⁵⁶ Thomas J. Espenshade, Jessica L. Baraka ve Gregory A. Huber, "Implications of the 1996 Welfare and Immigration Reform Acts for US Immigration", *Population and Development Review*, Cilt 23, No. 4, 1997, s. 769.

¹⁵⁷ DeLaet et al., 2007, ss. 15-16.

¹⁵⁸ Zolberg, 2006, s. 236.

¹⁵⁹ Inda, 2006, s. 2.

artırılması "yasadışı" göçü durdurmaz ya da azaltmazken,¹⁶⁰ aynı dönemde sınır geçişinde ölenlerin sayısında önemli bir artış görülmüştür.¹⁶¹ 1996'da "yasadışı" göçü engellemeyi ve cezalandırmayı amaçlayan yasal düzenlemeler ile vatandaş olmayanların sosyal hizmetlerden yararlanmasına kısıtlamalar getiren düzenlemeler ve bütçeden kesintiler 1994 operasyonu ile benzer hedefler taşımaktadır.¹⁶²

Amerikan göç politikası 11 Eylül sonrasında güvenlik-temelli söylem ve yaklaşımın etkisi altına girmiştir.¹⁶³ 11 Eylül'ü yabancıların ya da göçmenlerin gerçekleştirdiği iddiası da güvenikleştirme için çok önemli bir malzeme sağlamıştır.¹⁶⁴ Göçmenlerin emek piyasası ya da sosyal hizmetler açısından yarattığı sorunlar ya da rekabetten çok "yasadışı" göçmenlerin "terörist" saldırılar düzenlemek amacıyla ülkeye girebileceği söylemi ön plana çıkmıştır.¹⁶⁵ 11 Eylül sonrası Müslümanlar ve göçmenlere yönelik önyargılar artmıştır.¹⁶⁶ 11 Eylül sonrası "yasal" ve "yasadışı" göçü sınırlandırma doğrultusunda kamuoyu baskısı artmaya başlamıştır. 11 Eylül'ün hemen sonrasında yapılan - 2001 yılında ABD Yurtseverlik Yasası, 2002 yılında Genişletilmiş Güvenlik ve Vize Reformu Yasası ve İç Güvenlik Yasası, 2005 yılında Gerçek Kimlik Yasası ve 2006 yılında Güvenli Çit Yasası¹⁶⁷ - birtakım yasal düzenlemeler göçün güvenlik perspektifinden algılanması ve sınırlandırılması girişimlerinin göstergesidirler. Ancak 11 Eylül sonrası yapılan bu yasal düzenlemeler 90'lı yılların ikinci yarısında ortaya çıkan eğilimin bir devamı niteliğindedirler ve 90'lı yıllardaki öncüllerinden çok daha katı düzenlemeler olduklarını iddia etmek güçtür. ABD'de göçe ilişkin değişimin esas mücadele alanı söylemsel alandır ve 90'lı yıllardan itibaren göçün tehdit olarak inşasını gözlemlemek mümkündür.¹⁶⁸

ABD'de göçe ilişkin söylemsel alanın temel aktörleri göç politikasını oluşturan politikacı ve yöneticilerin yanı sıra medya ve akademyadır. Göçü bir "tehdit" olarak inşa eden medyanın yanı sıra araştırmacı ve

¹⁶⁰ 2000 nüfus sayımına göre ABD'deki düzensiz göçmen sayısı 9 milyon civarındadır: Castles, 2004, s. 206.

¹⁶¹ Espenshade, Baraka ve Huber, 1997, s. 769.

¹⁶² Ancak "yasadışı" göçü azaltma ve kontrol altına almayı hedefleyen düzenlemeler tam tersi sonucu vermiş, yasal göç azalırken, "yasadışı" göç artış göstermiştir: Espenshade, Baraka ve Huber, 1997, s. 770.

¹⁶³ DeLaet et al., 2007, ss. 3-4; Inda, 2006, s. 117.

¹⁶⁴ Zolberg, 2006, s. 249.

¹⁶⁵ Inda, 2006, s. 121.

¹⁶⁶ A.g.e., s. 119.

¹⁶⁷ DeLaet et al., 2007, ss. 5-6.

¹⁶⁸ A.g.e., 38.

akademisyenler de göç politikalarının göç akımlarını kontrol altına alabilme konusundaki etkisi ve yeterliliğini sorgulamaya başlamışlardır. Tarihçi Paul Kennedy'nin çalışmaları, "küresel nüfus patlaması"nı ve yoksulların varsıl toplumlara göçünü 21. yüzyılın en önemli sorunlarından biri olarak kurgulamakta ve uluslararası göçün güvenlik gündemine yerleşmesine öncülük edenler arasında yerini almaktadır.¹⁶⁹ Ganj nehri kıyısındaki yoksul toplulukların gemilerle zengin Avrupa'ya yelken açması ve Fransız Riviera'sına çıkarak beyaz ırkı yenilgiye uğratmasını konu alan Fransız yazar Jean Raspail'in romanı¹⁷⁰ göçe ilişkin korkuları abartarak yeniden kurgulama ve göç-karşıtı söyleme yeni malzemeler sunma anlamında başarılı bir denemedir. Bu ve bu tür romanlar muhafazakâr basında ve göç-karşıtı örgütlerde destek bulmakta ve gündemde tutulmaktadır. Yoksulların varsıl Batı ülkelerini istilası teması ABD'de medyada ve özellikle yeni muhafazakâr kanadın basın ve yayın organlarında, sık sık işlenerek bir "tehdit" haline getirilmektedir.¹⁷¹

1995'de basılan *Yabancı Ulus* kitabı da bu bağlamda değerlendirilmesi gereken bir kitaptır. Göçün yarattığı "tehditler" in ABD'den uzak olmadığını öne sürdüğü için fazlasıyla taraftar bulmuştur. İngiltere kökenli bir göçmen olmakla birlikte kendisini "Amerika'ya dün gelen göçmenler"den ayıran ve Amerikan vatandaşı olarak tanımlayan Brimelow'a göre¹⁷² ABD, göçü kolaylaştıran ve teşvik eden yasa ve politikaları nedeniyle sınırları üzerindeki kontrolü yitirmiştir. Brimelow sadece "yasadışı" değil, yasal göçün de kontrolden çıktığını düşünmektedir.¹⁷³

Brimelow'a göre göç ABD için bir ekonomik gereklilik değil bir lükstür.¹⁷⁴ Bunun da ötesinde Amerikalıların bugün karşılaşmakta oldukları birçok sorun göç ile ilintilidir. ABD'de suç oranları göçmenlerin artışı oranında artış göstermekte,¹⁷⁵ göçmenler eğitim ve sağlık düzenlemeleri açısından önemli sorunlar yaratmaktadırlar. Kaçak göçmenler yarattıkları toplumsal sorunların yanı sıra vasıfsız işçi oldukları için emek gücünün kalitesini düşürmektedirler,¹⁷⁶ önemli hastalıkların taşıyıcı-

¹⁶⁹ Zolberg, 2006, ss. 234-5.

¹⁷⁰ A.g.e., s. 235.

¹⁷¹ A.g.e., s. 236.

¹⁷² Peter Brimelow, *Alien Nation: Common Sense about America's Immigration Disaster*, New York: Random House, 1995, s. xviii.

¹⁷³ A.g.e., ss. 4-5.

¹⁷⁴ A.g.e., s. 139.

¹⁷⁵ A.g.e., s. 7.

¹⁷⁶ A.g.e., s.55.

cısıdırlar¹⁷⁷ ve çevre kirliliğine yol açmaktadırlar.¹⁷⁸ Latin Amerika'dan göçle birlikte İngilizce konuşamayan Amerikan vatandaşlarının sayısı artış göstermektedir ve göç ABD için ekonomik bir fayda sağlamadığı gibi ABD'nin etnik ve ırksal yapısını bugüne dek görülmemiş ölçüde değiştirmektedir.¹⁷⁹ ABD şu an bir etnik devrimle karşı karşıyadır¹⁸⁰ ve bu tamamen (1965, 1986 ve 1990) göç düzenlemelerinin sonucudur.¹⁸¹ Bu devrim o kadar vahimdir ki Amerikan ulusunun bekâsını etkileyebilecek,¹⁸² hatta Amerikan ulusunu öldürebilecek güçtedir.¹⁸³

Brimelow göçün bir soruna dönüşmesinin miladının 1965 Göç Yasası olduğunu iddia etmektedir.¹⁸⁴ 1965 Göç Yasası göçün hem önemli ölçüde artışına hem de kaynağının değişmesine neden olarak Amerika'nın nüfusu ve nüfusun bileşenlerinin radikal olarak değişmesine yol açmıştır.¹⁸⁵ 1965 sonrası gelen göçmenlerin asimile olmamasını ve Amerikan kültüründen farklı ve bu kültürle uyumsuz geleneklerini devam ettirmedeki ısrarlarını ABD'nin karşılaştığı en büyük tehdit olarak algılayan Brimelow'a göre¹⁸⁶ ABD'ye göç rekor seviyeye ulaşmıştır ve ABD'nin göçmenleri absorbe etme kapasitesini zorlamaktadır.¹⁸⁷ Göç ile iki-ırktan (beyaz ve siyah) oluşan Amerikan ulusunun çok-ırklı bir yapıya evrildiğini söyleyen Brimelow için çok-ırklı toplumların varlığını sürdürmesinin çok zor olduğu, dolayısıyla ABD tarafından önlenmesi¹⁸⁸ ya da en azından sınırlandırılması gereken bir gelişme olduğu aşikârdır.¹⁸⁹

Brimelow'un çalışmasının da gösterdiği üzere göçü güvenleştiren ve tehdit ve sorunların kaynağı olarak inşa eden yaklaşım 11 Eylül öncesinde yerleşmeye başlamıştır. Bu yaklaşım 11 Eylül sonrası büyüyerek devam etmiştir. 11 Eylül'ü müteakiben 2002'de yayınlanan ve nüfusun yaşlanması ve azalması ile göçün hem ABD hem de Batı medeniyeti açısından bir tehdit oluşturduğunu söyleyen Patrick J. Buchanan'ın *Batı'nın*

¹⁷⁷ A.g.e., s.186.

¹⁷⁸ A.g.e., s.188.

¹⁷⁹ A.g.e., s.9.

¹⁸⁰ A.g.e., s.73.

¹⁸¹ A.g.e., s.75.

¹⁸² A.g.e., s.232.

¹⁸³ A.g.e., s.276.

¹⁸⁴ A.g.e., s.18.

¹⁸⁵ A.g.e., s.61.

¹⁸⁶ A.g.e., s.48.

¹⁸⁷ A.g.e., s.29.

¹⁸⁸ A.g.e., s.124.

¹⁸⁹ A.g.e., s.267.

Ölümü kitabı *The New York Times* en çok satanlar listesinde ilk sıraya tırmanmıştır.¹⁹⁰

Huntington'ın Soğuk Savaş'ın sona ermesini müteakiben Batı medeniyetinden farklı medeniyetleri ötekileştirme ve kültürel çevrelemeye alma stratejisi olarak ortaya attığı "medeniyetler çatışması" tezi 11 Eylül sonrası "terörle savaş" söylemi için temel kaynak vazifesi görmüştür. Uluslararası ilişkileri çatışma temelli olarak ve medeniyetler düzleminde yeniden tanımlama ve sınır çizme çabası olarak bu tez, sınır aşan bir olgu olan uluslararası göçü ve göçmeni sorun olarak inşa etmektedir. Huntington, "Batı"dan farklı olanı "Diğerleri" kategorisinde toplamakta ve "kötücül coğrafya" yaklaşımı ile "farklı, uzak ve ahlaki olarak düşük düzeyde olan dış"ın güvenli iç alana yarattığı tehditleri inşa etmektedir.¹⁹¹

Huntington'a göre Soğuk Savaş sonrası Amerikan toplumundaki hem entelektüel hem de demografik değişimler Amerikan kimliğinin geleneksel öğelerini değiştirmektedir. Amerikan kimliğini çözücü etkisi olan göçmenler¹⁹² ve çok-kültürlülük savunucuları¹⁹³ bu tehditler arasındadır. Huntington'ın ifade ettiği gibi, başlangıçtan itibaren Amerikan kimliği "istenmeyen öteki"¹⁹⁴ üzerine kurulmuştur. Bu istenmeyen öteki geri kalmış, özgürlük ve eşitliğin olmadığı, monarşilerin egemen olduğu emperyalist Avrupa'dır. Böyle bir Avrupa karşısında Amerika; geleceği, ilerlemeyi, özgürlüğü temsil etmektedir. Amerika'yı kuranlar 17. ve 18. yüzyılda kıtaya yerleşen çoğunluğu beyaz, İngiliz kökenli Protestanlardır. Amerika'nın kurucularının oluşturduğu kimlik ve kültürün temelinde İngilizce, Hristiyanlık, dindarlık, Protestan iş ahlakı ve değerleri ve hukukun üstünlüğü, bireysel hakların¹⁹⁵ yanı sıra özgürlük, eşitlik, demokrasi, anayasacılık, liberalizm, hür teşebbüs ve sınırlandırılmış hükümet gibi evrensel değerler¹⁹⁶ bulunmaktadır.

Ancak Anglo-Protestan temel ve İngilizce ile inşa edilen Amerikan geleneksel kültür ve kimliği 20. yüzyılda gelen göçle birlikte ortaya çıkan çokkültürlülüğün, ulus-ötesi kültürel diasporaların ve ulus-ötesi aidiyet-

¹⁹⁰ Zolberg, 2006, s. 237.

¹⁹¹ Campbell, 1997, s. 167.

¹⁹² Samuel P. Huntington, *The Clash of Civilizations and The Remaking of World Order*, London: Touchstone Books, 1998, s. 304.

¹⁹³ A.g.e., s. 305.

¹⁹⁴ Samuel P. Huntington, "The Erosion of American National Interests", *Foreign Affairs*, Vol. 76, No.5, 1997, s. 42.

¹⁹⁵ Samuel P. Huntington, "The Hispanic Challenge", *Foreign Policy*, No. 141, 2004; ss. 31-2.

¹⁹⁶ Huntington, 1998, s. 29.

lerin "saldırısı" ve "tehdidi" altındadır. Bu tehdidin en önemli kaynağı Latin, özellikle de Meksikalı, göçmenlerdir.¹⁹⁷ ABD'de Meksikalı göçmenler "yasadışı göçmen"in prototipi haline getirilmiştir¹⁹⁸ ve Brimelow'un yaklaşımında olduğu gibi Huntington'un yaklaşımı da Meksikalı göçmene yönelik önyargıları yeniden üretmektedir. Daha önceki göç dalgalarında göçmenler okyanus ötesinden geldikleri için geldikleri yerle bağlarını sürdürmeleri zorken, Meksika göçünde coğrafi yakınlık hem Meksika'yla bağları hem de göçün sürmesini kolaylaştırmaktadır.¹⁹⁹ 1965 sonrası bir olgu olan "yasadışı" göçün kaynağı da Meksika'dır. Meksika'dan göçün sürmesinin yanı sıra Meksikalı göçmenler arasında doğum oranları da oldukça yüksektir. 2050 yılında Latin Amerikalıların oranının ABD'nin nüfusunun % 25'ini oluşturması beklenmektedir.²⁰⁰ Daha önceki göç dalgalarında göçmenler ABD'nin farklı yerlerine yayılarak asimile olurken Meksikalı ve Latin Amerikalı göçmenler belli bölge ve şehirlerde yoğunlaşmakta ve yüksek doğum oranları da özellikle ABD'nin güneybatısında Latin nüfus yoğunluğunu artırmaktadır.²⁰¹ Ayrıca Meksikalı göçmenlerin yerleştikleri Texas, New Mexico, Arizona, California, Nevada ve Utah eyaletleri 1835-6 Texas Bağımsızlık Savaşı ve 1846-7 Meksika-Amerika Savaşı'na dek Meksika'nın bir parçası olmuştur. Dolayısıyla, Huntington'a göre, Meksikalılar bu topraklar üzerinde özel hakları olduğuna inanmaktadırlar²⁰² ve bu durum 2080'de Kuzey Meksika ve ABD'nin güneybatısından oluşan MexAmerika Cumhuriyeti'nin kuruluşuna yol açabilir. Meksika göçü ile ABD'nin güneybatısının demografik, sosyal ve kültürel *reconquista'sı* sürmektedir.²⁰³ Bu bağlamda, Huntington, 1980 sonrası Meksika devleti'nin ABD'deki Meksikalı göçmenlerle yakından ilgilenmeye başlamasını da endişe verici bulmaktadır.²⁰⁴

Huntington, Latin Amerika göçünün ABD'deyi iki halk, iki kültür ve iki dile böldüğünü iddia etmektedir. Meksikalı göçmenler ve ikinci ve daha sonraki nesillerin İngilizce öğrenme oranlarının düşüklüğü eğitimde ve çeşitli kurumlarda iki dilliliği ortaya çıkarmakta, Meksikalı ve Latin göçmenlerin asimile olmasını zorlaştırdığı gibi Latin değerleri ve

¹⁹⁷ Huntington, 2004, s. 32.

¹⁹⁸ Inda, 2006, s. 93.

¹⁹⁹ A.g.e., s. 33.

²⁰⁰ A.g.e., s. 34.

²⁰¹ A.g.e., s. 35.

²⁰² A.g.e., s. 36.

²⁰³ A.g.e., s. 42.

²⁰⁴ A.g.e., s. 44.

kimliğinin daha güçlü bir şekilde ifade edilmesini teşvik etmektedir.²⁰⁵ Meksikalı ve Latin göçmenlerin ABD'deki oran ve etkilerinin artması kendilerini ve geleneksel Amerikan kimlik ve kültürünü tehdit altında hisseden Amerikalı Beyazları örgütlenmeye itmektir. Huntington, Bosna-Hersek'te Müslümanların oranının 1961-1991 yılları arasında artış göstererek Sırpların oranını geçmesinin Bosna Savaşı sırasında Müslümanları etnik temizlik tehlikesi ile karşı karşıya bıraktığını hatırlatarak, ABD'deki azınlıkta kalma tehlikesi ile karşı karşıya kalan beyazların Latin nüfusun artışı karşısında kendilerini koruma çabalarına girişeceğini öngörmektedir.²⁰⁶ Meksika ve Latin Amerika'dan göçün yanı sıra yeni göçler ABD'nin dini, etnik ve kültürel yapısını değiştirmekte, Müslümanların sayısı hızla artmaktadır.²⁰⁷ 11 Eylül sonrasında "tehlikeli öteki" olarak inşa edilen Müslüman nüfusunun ABD'de hızla artışı endişe verici bir gelişmedir. Brimelow gibi Huntington da ABD'nin göçün getirdiği değişimi dikkate almayarak kendini tehlikeye attığını düşünmektedir.²⁰⁸ Amerikan kültür ve kimliğinin "öz"ünü korumasının tek yolu çok-kültürlülüğü reddetmek ve Batı'nın kimliğini savunmaktır.²⁰⁹ Huntington, "Amerikano Rüyası"nu reddetmekte ve esas olanın "Amerikan rüyası" olduğunu ve Meksikalıların ancak İngilizce rüya görebildiklerinde bu rüyanın bir parçası olabileceklerini vurgulamaktadır.²¹⁰

Günümüzde ABD'ye göç göçü sınırlamayı savunan söylem ve kısıtlayıcı bazı yasal düzenlemeler bağlamında sürmektedir. Her ne kadar göçmenlerin Amerikan vatandaşlarının maaş ve iş bulma oranları üzerinde çok ciddi etkilere sahip olmadığı, sosyal hizmetler üzerinde bir yük oluşturmadığı ve İngilizce öğrenemediği ya da İngilizce okumaya direndiği yolundaki argümanların çok geçerli olmadığı somut verilerle ve araştırmalarla kanıtlanırsa da, göçmenlere yönelik önyargı ve tepkiler yeniden üretilmekte ve bu önyargılar göçü kısıtlamayı hedefleyen yasalara dönüşmektedir.²¹¹ ABD'de Avrupa kökenli Amerikan vatandaşlarının çok yakın bir gelecekte Latin Amerika ve Asya kökenli göçmenlere oranla azınlıkta kalacağı bilinmektedir. Avrupa kökenli göçmenlerin ABD'nin kurucuları arasında olduğu ve Avrupa'dan devam eden göç dalgalarının kolaylıkla Amerikan toplumuna entegre olduğu da doğru-

²⁰⁵ *A.g.e.*

²⁰⁶ *A.g.e.*, s. 41.

²⁰⁷ Huntington, 1997, s. 33.

²⁰⁸ Huntington, 2004, s. 30.

²⁰⁹ Huntington, 1998, s. 312.

²¹⁰ Huntington, 2004, s. 45.

²¹¹ Massey, 1995, s. 631.

dur. Ancak Avrupa göçünü takip eden 40 yıllık dönemde ABD'ye göçün önemli ölçüde azalması ve hızlı ekonomik gelişme ve refah artışı gibi temel yapısal faktörler bu entegrasyonu kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı bir rol oynamıştır.²¹² Ayrıca Amerikan asimilasyon modelini oluşturan "erime potası modeli" – ABD'ye gelen göçmenlerin farklılıklarını (ulusal, dinsel, kültürel aidiyetlerini) geride bırakarak Amerikan kültür ve değerlerini benimseyerek "Amerikalı" haline geldiğini varsayan model – tüm farklılıkları eriten ve toplumu homojenleştiren bir asimilasyon meydana getirmemiştir. ABD'ye gelen göçmenler farklı şekillerde ve farklı süreç ve faktörlerle etkileşim halinde Amerikan toplumuna entegre olmuşlar,²¹³ farklı göçmen grupları farklı yollar izleyerek ve farklı derecede Amerikanlaşmışlardır.²¹⁴ Dolayısıyla, Avrupa kökenli göçmenlerin entegrasyonun, bu entegrasyonu sağlayan ve kolaylaştıran tarihsel bağlam ve koşullar yeni göç dalgaları için geçerli olmadığından, bugünkü göçmenler için bir model oluşturması söz konusu olamaz. Yeni göç dalgaları içinde geliştikleri bağlam ve koşullara bağlı olarak farklı entegrasyon modelleri oluşturacaklardır.²¹⁵ Bu nedenle yapılması gereken göçü güvenlikleştirmek değil, yeni dönemin ruhunu ve yeni göç dalgalarının dinamiklerini doğru okumak ve anlamaya çalışmak ve göçmen-merkezli bir perspektifle göç olgusuna yaklaşımdır.

Sonuç Yerine

Uluslararası göçü kontrol altına alma çabası ulusal düzlemde ve ulus-devletler aracılığı ile yapılmaktayken, uluslararası göçü şekillendiren ve etkileyen faktör ve süreçler göçü ulus-ötesi düzleme çekmektedir. Göçe kaynaklık eden ülkelerin, göç kanallarının ve ağlarının, farklı etnik, dinsel, dilsel grupların sayısındaki artış, farklı göçmen yasal statü ve kategorilerinin ortaya çıkışı, göçmenlerin eğitim düzeyleri ve vasıfları, göç alan ülkedeki iş olanakları, yerel kaynak ve koşullar, ulus-ötesi ilişki ve bağlar gibi faktörler göç alan ülkelerdeki göçmen nüfusunu heterojenleştirirken, çeşitliliği bir olgu haline getirmiştir.²¹⁶ Dolayısıyla, I. Dünya Savaşı'ndan 1960'lı yıllara dek hüküm süren toplumları homojenleştirme

²¹² A.g.e., s. 643.

²¹³ Alejandro. Portes, "An Enduring Vision: The Melting Pot that Did Happen", *International Migration Review*, Cilt 34, No. 1, 2000, s. 243-4.

²¹⁴ A.g.e., s. 247.

²¹⁵ Massey, 1995, s. 642.

²¹⁶ Thomas Faist, "Diversity – A New Mode of Incorporation?", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 32, No. 1, 2009, s. 171; Steven Vertovec, "Super-Diversity and Its Implications", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 30, No. 6, 2007, s. 1049.

eğiliminin yerini heterojenleşme almıştır.²¹⁷ Çeşitlilik, bir diğer deyişle ulus-ötesilik, asimilasyon ve çok-kültürlülük paradigmalarından farklı bir paradigmadır. Ayrıca ulus-ötesilik sadece göçmenlerle ilgili bir olgu olmayıp farklı ulus-ötesi süreç ve olguları içeren ve onların birarada varolmasını vurgulayan bir yaklaşımdır.²¹⁸ Bu bağlamda kültürel çeşitlilik bir zenginlik ve kazanımdır.²¹⁹ Göç politikasını oluşturan ve uygulayanlar göçmenlerin ulus-ötesi göç, ağlar ve bağlantılar ile oluşan ve şekillenen ulus-ötesi sosyal alanlardaki farklı deneyimlerini, dönüşümlerini ve (ulus-ötesi) aidiyetlerini ve göç alan ülkeye entegre olurken geldikleri ülkeyle bağlarını çeşitli şekillerde devam ettirebileceklerini dikkate alan kapsayıcı politikalar oluşturmalıdırlar.²²⁰ Dolayısıyla, çeşitlilik olgusuna çok boyutlu yaklaşım ve çeşitliliğin yönetimi politika üretim sürecinde de "süper-çeşitlilik" yaklaşımını hakim kılmayı gerektirmektedir.²²¹

Göçün ulus-ötesileştiği bir dünyada göç kuramları uluslararası göçü halen bir ulus-devletten diğerine göç olarak tanımlamaktadır. Ancak insan hareketliliğinin ulus-devletin çıkar, beklenti ve uygulamalarına göre belirlenmesi, sınırlanması ve kontrol edilmesi uluslararası göç çalışan akademisyen ve araştırmacılar tarafından sorgulanmadığı gibi, insan hareketliliğine farklı perspektiflerden bakılabileceğini savunan yaklaşımlar henüz seslerini yeterince duyuramamaktadırlar. Göç ile ortaya çıkan sosyal ilişkiler, alanlar, ağlar, örüntüler ulus-devletin sınırları ve kontrolü ötesine taşmaktadır.²²² Dolayısıyla, göç olgusunu ulus-devletin içine ya da devletler arasına sıkıştırmak ve insan hareketliliğini ulus-devletlerle sınırlamak göç olgusunun tüm boyutlarıyla algılanması ve tanımlanmasını zorlaştırmaktadır. İnsan hareketliliği gibi doğal bir süreç inşa edilmiş olan ulus-devletler, uluslar, politik sınırlar ve kurumlar gibi değişmezlik varsayımı ile sabitlenmiş yapılar ile sınırlanmış ve hareketlilik norm haline gelmiştir²²³ ve insan hareketliliği disipline edilmiştir.²²⁴ Bu yaklaşım göçün güvenlikleştirilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Göç olgusunun güvenlik gündeminden çıkarılarak normal politik süreç ve mekanizmalar bağlamında değerlendirilmesi ve güvenlik sorunu olmaktan çıkarılması gerekmektedir. Çünkü göçmen hakları rejimi-

²¹⁷ Faist, 2009, s. 172.

²¹⁸ A.g.e., s. 177.

²¹⁹ A.g.e., s. 179.

²²⁰ Vertovec, 2007, s. 1048.

²²¹ A.g.e., s. 1026.

²²² Favell, 2007, s. 270.

²²³ A.g.e., s. 271.

²²⁴ A.g.e., s. 275.

nin olmadığı ve göçmenlere insan hakları, eşitlik ve adalet ilkeleri uyarınca yaklaşmak yerine, onları kontrol altına almayı hedefleyen bir dünyada "göç yönetimi" daha fazla sorun ve gerilim yaratmaya gebe dir.²²⁵ Bunun da ötesinde göç, toplumsal yapıyı ve bütünlüğü sarsan bir sorun olarak ele alınmak yerine, "biz ve onlar" ayrımlarını ve sınırları sorgulamaya açan bir olgu olarak algılanmalıdır.²²⁶ Göç toplumsal değişim ve dönüşümün hem tetikleyicisi, hem parçası, hem de sonucudur. Bu nedenle, uluslararası göçün açacağı sorgulama kanallarını tıkamamak gerekmektedir. Eğer normatif bir hedef konulacaksa bu, göçü politikalar ve araştırmalar aracılığıyla sınırlamak ya da sorun olarak inşa etmek yerine, toplumsal ilişkiler ve dönüşümler çerçevesinde anlamaya çalışmak, göçün evrensel eşitlik ve insan hakları ilkeleri ölçüsünde gerçekleşmesinin yollarını tespit etmek olmalıdır.²²⁷ Göçün insani boyutunu göz ardı ya da ihmal etmeyen, göçmen haklarını esas alan ve evrensel insan hakları esaslarıyla çelişmeyen dengeli politikalar oluşturmak ve uygulamak göçün güvenlikleştirme kısılcısından çıkarılmasında en önemli adım olacaktır.

KAYNAKÇA

- ABADAN-UNAT, Nermin. (2002) *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- ANDRIJASEVIC, Rutvica. (2006) "How to Balance Rights and Responsibilities on Asylum at the EU's Southern Border of Italy and Libya", Working Paper No. 27, Centre on Migration, Policy and Society, University of Oxford.
- APAP, Joanna ve Sergio CARRERA. (2003) "Towards a Proactive Immigration Policy for the EU?", CEPS Working Document No. 198.
- ATACAN, Fulya. (1993) *Kutsal Göç: Radikal İslamci bir Grubun Anatomisi*. İstanbul: Bağlam.
- BAKEWELL, Oliver. (2007) "Keeping Them in Their Place: The Ambivalent Relationship between Development and Migration in Africa", IMI Working Paper 8, Oxford: International Migration Institute.
- BALDWIN, David. (1997) "The Concept of Security", *Review of International Studies*, Cilt 23, No. 1.

²²⁵ Flynn, 2005, ss. 485-6.

²²⁶ Kostakopoulou, 2001, s.135.

²²⁷ Castles, 2008, s. 4.

- BLOCH, Alice ve Liza Schuster. (2005) "At the Exteremes of Exclusion: Deportation, Detention and Dispersal", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 28, No. 3.
- BOSWELL, Christina. (2008) "Evasion, Reinterpretation and Decoupling: European Commission Responses to the 'External Dimension' of Immigration and Asylum", *West European Politics*, Cilt 31, No.3.
- BRIMELOW, Peter. (1995) *Alien Nation: Common Sense About America's Immigration Disaster*, New York: Random House.
- BUZAN, Barry, Ole Waever ve Jaap de Wilde. (1998) *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- BUZAN, Barry ve Ole Waever. (1997) "Slippery? Contradictory? Sociologically Untenable? The Copenhagen School Replies", *Review of International Studies*, Cilt 23, No. 2.
- BUZAN, Barry ve Barbara Allen Roberson. (1993) "Europe and the Middle East: Drifting Towards Societal Cold War" in Ole Waever, Barry Buzan, Morten Kelstrup ve Pierre Lemaitre (eds.) *Identity, Migration and the new Security Agenda in Europe*. London: Pinter Publishers.
- CAMPBELL, David. (1997) "Violent Performances: Identity, Sovereignty, Responsibility" in Yosef Lapid ve Fredrich Kratochwill (eds.) *The Return of Culture and Identity in IR Theory*, London: Boulder.
- CASANOVA, José. (2005) "Immigration and the New Religious Pluralism: A EU/US Comparison", Paper Presented at the Conference on "The New Religious Pluralism and Democracy", Georgetown University, 21-22 Nisan.
- CASTLES, Stephen (2008) "Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective" Paper Presented at the Conference on Theories of Migration and Social Change, Oxford, 1-3 Temmuz.
- CASTLES, Stephen ve Mark J. Miller. (1998) *Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, London: Macmillan Press.
- COLLINSON, Sarah. (1993) *Europe and International Migration*, London: Pinter Publishers.
- DALBY, Simon. (1992) "Security, Modernity, Ecology: The Dilemmas of Post-Cold War Security Discourse", *Alternatives*, Cilt 17.
- DE VREESE, Claes H. (2004) "Why European Citizens Will Reject the EU Constitution?", Harvard University Center for European Studies, *CES Working Paper*, No. 116.
- DELAET, Debra L. et al. (2007) "From Rights to Security? U.S. Immigration Policy in an "Age of Terror", Paper Presented at the Annual Meeting of the American Political Science Association in Chicago, IL, 28 Ağustos-2 Eylül 2007.

- ESPENSHADE, Thomas J., Jessica L. Baraka ve Gregory A. Huber. (1997) "Implications of the 1996 Welfare and Immigration Reform Acts for US Immigration" *Population and Development Review*, Cilt 23, No. 4.
- FAIST, Thomas. (2009) "Diversity – A New Mode of Incorporation?", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 32, No. 1.
- FAVELL, Adrian. (2007) "Rebooting Migration Theory: Interdisciplinarity, Globality and Postdisciplinarity in Migration Studies" in Caroline B. Brettell ve James Hollifield (der.) *Migration Theory: Talking Across Disciplines*, New York: Routledge.
- FINKE, Roger. (2000) "Church Membership in America: Trends and Explanations" in Helen. R. Ebaugh (der.) *Handbook of Religion and Social Institutions*, Houston: Springer.
- FLOCKHART, Trine. (1998) "Visions and Decisions: A New Security Order", in Trine Flockhart (der.), *From Vision to Reality: Implementing Europe's New Security Order*. Colorado: Westview Press.
- FLYNN, Don. (2005) "New Borders, New Management: The Dilemmas of Modern Immigration Policies", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 28, No. 3.
- FRIIS, Lykke ve Anna Murphy. (1999) "The European Union and Central and Eastern Europe: Governance and Boundaries", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 37, No. 2.
- GIVENS, Terri ve Adam Luedtke. (2005) "European Immigration Policies in Comparative Perspective: Issue Salience, Partnership and Immigrant Rights", *Comparative European Politics*, Cilt 3.
- GLICK-SCHILLER, Nina. (2009) "A Global Perspective on Transnational Migration: Theorizing Migration without Methodological Nationalism", Working Paper No.67, Centre on Migration, Policy and Society, University of Oxford.
- GORODZEÏSKY, Anastasia ve Moshe Semyonov. (2009) "Terms of Exclusion: Public Views Towards Admissions and Allocation of Rights to Immigrants in European Countries", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 32, No.3.
- GUIRAUDON, Virginie ve Gallya Lahav. (2000) "A Reappraisal of the State Sovereignty Debate: The Case of Migration Control", *Comparative Political Studies*, Cilt 33, No. 2.
- HANDLIN, Oscar. (1951) *The Uprooted: The Epic Story of the Great Migrations that Made the American People*, Boston: Little, Brown and Company.
- HATTON, Timothy J. ve Jeffrey G. Williamson. (2008) *Global Migration and the World Economy: Two Centuries of Policy and Performance*, Cambridge: The MIT Press.

- HIRSCHMAN, Charles. (1999) "Theories of International Migration and Immigration: A Preliminary Reconnaissance of Ideal Types" in Charles Hirschman, Josh DeWind ve Philip Kasinitz (eds.) *International Migration and the Remaking of America*, Russell Sage Foundation.
- HIX, Simon. (1999) *The Political System of the European Union*, London: MacMillan Press.
- HOLLIFIELD, James F. (2000) "The Politics of International Migration: How Can We 'Bring the State Back In?'" in Caroline B. Brettell ve James F. Hollifield (der.) *Migration Theory: Talking Across Disciplines*, New York: Routledge.
- HUNTINGTON, Samuel P. (2004) "The Hispanic Challenge", *Foreign Policy*, No. 141.
- HUYSMANS, Jef. (2000) "The European Union and the Securitization of Migration", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 38, No.5.
- INDA, Jonathan Xavier. (2006) *Targeting Immigrants: Government, Technology, and Ethics*, Oxford: Blackwell.
- KOSTAKOPOULOU, Theodara (2001) *Citizenship, Identity and Immigration in the EU: Between Past and Future*, Manchester: Manchester University Press.
- LAHAV, Gallya ve Virginie Guiraudon. (2006) "Actors and Venues in Immigration Control: Closing the Gap between Political Demands and Policy Outcomes", *West European Politics*, Cilt 29, No.2.
- LAVENEX, Sandra. (2006) "Shifting Up and Out: The Foreign Policy of European Immigration Control", *West European Politics*, Cilt 29, No. 2.
- LEWIS, Gail ve Sarah Neal. (2005) "Introduction: Contemporary Political Contexts, Changing Terrains and Revisited Discourses", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 28, No. 3.
- MASSEY, S. Douglas, (1999) "International Migration at the Dawn of the Twenty-First Century: The Role of the State", *Population and Development Review*, Cilt 25, No. 2.
- MITCHELL, Christopher. (1989) "International Migration: International Relations and Foreign Policy", *International Migration Review*, Cilt 23, No. 3.
- PEDERSEN, Lars V. (2002) "Civil Liberties under Threat: The EU's 'Fight against Terrorism' After September 11", *TEAM Working Paper*, No. 4.
- PORTES, Alejandro. (2000) "An Enduring Vision: The Melting Pot that Did Happen", *International Migration Review*, Cilt 34, No. 1.
- PRIES, Ludiger. (1999) "New Migration in Transnational Spaces" in Ludger Pries (der.) *Migration and Transnational Social Spaces*, Aldershot: Ashgate.

- ROBINSON, William I. (1998) "Beyond Nation-State Paradigms: Globalization, Sociology, and the Challenge of Transnational Studies", *Sociological Forum*, Cilt 13, No. 4.
- SCHUERKENS, Ulrike. (2005) "Transnational Migrations and Social Transformations: A Theoretical Perspective", *Current Sociology*, Cilt 53, No. 4.
- SCIORTINO, Giuseppe. (2000) "Toward a Political Sociology of Entry Policies: Conceptual Problems and Theoretical Proposals", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Cilt 26, No. 2.
- SEN, Amartya (1994) "Population: Delusion and Reality", 22 Eylül.
- SMITH, Michael. (1996) "The European Union and a Changing Europe: Establishing the Boundaries of Order", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 34, No.1, ss. 5-28.
- SOYSAL, Levent. (2003) "Labour to Culture: Writing Turkish Migration to Europe", *South Atlantic Quarterly*, Cilt 102, No. 2/3.
- THOLEN, Berry. (2005) "The Europeanization of Migration Policy – The Normative Issues", *European Journal of Migration and Law*, Cilt 6, No. 4.
- THOUEZ, Colleen and Frédérique Channac. (2006) "Shaping International Migration Policy: The Role of Regional Consultative Processes", *West European Politics*, Cilt 29, No. 2.
- TUNANDER, Ola. (1997) "Post-Cold War Europe: A Synthesis of a Bipolar Friend-Foe Structure and a Hierarchic Cosmos-Chaos Structure?" in Ola Tunander, Pavel Baev ve Victoria Ingrid Einagel (der.) *Geopolitics in Post-Wall Europe: Security, Territory and Identity*. London: Sage Publications.
- UĞUR, Mehmet. (1995) "Freedom of Movement vs. Exclusion: A Reinterpretation of the 'Insider' – 'Outsider' Divide in the European Union", *International Migration Review*, Cilt. 29, No. 4.
- VERMEERSCH, Peter. (2005) "EU Enlargement and Immigration Policy in Poland and Slovakia", *Communist and Post-Communist Studies*, Cilt 38.
- VERTOVEC, Steven. (2007) "Super-Diversity and Its Implications", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 30, No. 6.
- WAEVER, Ole. (1996) "European security Identities", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 34, No.1.
- WALDINGER, Roger ve David Fitzgerald. (2004) "Transnationalism in Question", *AJS*, Cilt 109, No. 5.
- WEINER, Myron. (1985) "On International Migration and International Relations", *Population and Development Review*, Cilt 11, No. 3.

- WENTTS, Julie R. (2002) *Immigration Policy and the Challenge of Globalization: Unions and Employers in Unlikely Alliance*, New York: Cornell University Press.
- WILLIAMS, Michael C. (2003) "Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics", *International Studies Quarterly*, Cilt 47.
- WIMMER, Andreas ve Nina Glick-Schiller, N. (2003) "Methodological Nationalism, the Social Sciences, and the Study of Migration: An Essay in Historical Epistemology", *IMR*, Cilt 37, No. 3.
- ZOLBERG, Aristide R. (2006) "Managing a World on the Move", *Population and Development Review*, Cilt 32.